

ELTE | BTK

BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAR

KÖZÉPKORRAL FOGLALKOZÓ
DOKTORANDUSZOK KONFERENCIÁJA

MEDIEVAL STUDIES DOCTORAL
CONFERENCE

2024. június 20–21.

Középkorral foglalkozó doktoranduszok konferenciája

2024. jún. 20–21.

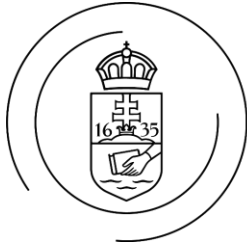
ELTE
EÖTVÖS LORÁND
UNIVERSITY

A konferencia szervezőbizottsága:

Dreska Gábor, Novák Veronika, Rudolf Veronika

Doktorandusz szervezők:

Tuček Viktor, Varga Virág, Vas Máté

ELTE | BTK
BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAR

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Történelemtudományi Doktori Iskola

Középkori Magyar Történelem, Történelem Segédtudományai és
Középkori és Kora Újkori Egyetemes Történelem Programja
tisztelettel meghívja a

Középkorral foglalkozó doktoranduszok konferenciájára

A konferencia ideje és helyszíne

2024. június 20–21.

ELTE BTK Kari Tanácsterem

(1088 Budapest, Múzeum körút 4./A, fszt. 39.)

Program

Június 20. csütörtök

9:00 Megnyitó

A konferenciát köszönti **KÖRMENDI TAMÁS** (ELTE)

A konferenciát köszönti **PATAKY CSILLA** (ELTE Alumni Központ)

9:15 I. plenáris előadás

SZAKÁCS BÉLA ZSOLT (PPKE)

Miről tanúskodnak a Szepesség Árpád-kori templomai?

Levezető elnök: **NOVÁK VERONIKA** (ELTE)

10:00 Kávészünet

10:15 **I. szekció – Egyháztörténet**

Levezető elnök: **KISS GERGELY** (PTE)

10:15 **Hunyadi Sándor** (ELTE): Az 1298. évi 23. törvénycikkely értelmezési lehetőségei

10:30 **David Trojan** (Charles University of Prague): *Melioratio terre episcopalis* – Property Securing of the Prague Diocese in the Context of Medieval Transformation

10:45 **Maria Filimonova** (Lumière University of Lyon): The State of the Editions of the Letters of Clement VII Antipope on the Example of the Vatican Register 291

11:00 **Vita**

11:20 **Kávészünet**

11:35 **II. szekció – Város- és gazdaságtörténet**

Levezető elnök: **SZENDE KATALIN** (CEU)

11:35 **Simon Bence** (ELTE): A tornai Sáfár család és a jászói Keresztelő Szent János monostor konfliktusai

11:50 **Góra Bence** (ELTE): Visegrád késő középkori lakóinak asztali és főzőedényhasználati szokásai a kerámia-leletgyűttesek tükrében

12:05 **Alexandru Mihai Pop** (Babeş–Bolyai University): A Golden Age of Opportunity? Strategies of Social Advancement and the Ruling Elite of Baia Mare

12:20 **Vita**

12:40 **Ebédészünet**

13:45 **III. szekció – Hagiográfia**

Levezető elnök: **UHRIN DOROTTYA** (ELTE)

13:45 **Verebes Adrienn** (PTE): Egy diadalút kezdete? Nolai Szent Paulinus szerepe a Szent Márton-kultusz kialakulásában

14:00 **Kacper Bylinka** (University of Warsaw): *Protomartyres periphariae*. The Hagiographic Image of Saint Gellert in the Context of Central-Eastern Europe and Scandinavia

14:15 **Vas Máté** (ELTE): „Elveszítetted a nőies természetet”: A férfias nő eszménye Sienai Szent Katalin levelezésében

14:30 **Vita**

14:50 **Kávészünet**

15:05 **IV. szekció – Művelődéstörténet**

Levezető elnök: **FALVAY DÁVID** (ELTE)

15:05 **Kovács Péter** (ELTE): Megfélemlítéssel és erőszakkal. A keresztény térítés motívuma és az erőszak retorikája az István-legendákban

15:20 **Karsten Johannes Schuil** (CEU): *Indulgentiae* and *Stationes Ecclesiarum Urbis Romae*: A Rhetorical Device for Affirming Papal Power

15:35 **Hári Kata** (ELTE): Kép és szöveg a 15. század második felének könyvkultúrájában, különös tekintettel a *Blockbuchra*

15:50 **Illés Kornél András** (ELTE): *Res publica citata* – The Intellectual Milieu of John (Vitéz) of Zredna's *Epistolary*

16:05 **Vita**

16:35 **Kávészünet**

16:45 **Kutatócsoportok, könyvbemutatók**

Moderátor: **DRESKA GÁBOR**

Rudolf Veronika: Közép-Európa a hosszú 13. században. Magyarország, Csehország és Ausztria hatalmi és dinasztikus kapcsolatai 1196 és 1310 között. Bp.: HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2023. (Arpadiana XV.)
– Bemutatja: **Bagi Dániel** (ELTE)

Csákó Judit: Az Árpád-kori Magyarország francia tükörben. Bp.: HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2023. (Arpadiana XIV.) – Bemutatja: **Csukovits Enikő** (HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont TTI)

Hunyadi Sándor – Illés Kornél András – Varga Virág – Vas Máté (szerk.): Micae Mediaevales XIII. – Fiatal történészek dolgozatai a középkori Magyarországról és Európáról. Bp.: ELTE BTK Történelemtudományi Doktori Iskola, 2024. (ELTE BTK Történelemtudományi Doktori Iskola. Tanulmányok – Konferenciák 20.) – Bemutatja: **Mikó Gábor** (ELTE)

Molnár Péter: Kézai Simon „hun–magyar alkotmánytana”. Egy elképzelés vélt és valós külföldi forrásai, hazai fogalmi háttere és politikai közege. Bp.: HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2023. (Arpadiana XII.) – Bemutatja: **Thoroczkay Gábor** (ELTE)

C. Tóth Norbert: Dózsa György – Kultusz és történelem. Bp.: Kronosz Kiadó, 2024. – Bemutatja: **Gulyás László Szabolcs** (NYE, KRE)

Június 21. péntek

9:00 V. szekció – Narratív források

Levezető elnök: **BÁRÁNY ATTILA** (DE)

9:00 **Michał Machalski** (CEU): Loyalty in Master Vincentius's *Chronica Polonorum*

9:15 **Jack R. Wilson** (CEU): Mongolian Receptions of the Hungarians: How the Mongols Perceived and Remembered the Battle of Muhi, 1241

9:30 **Litkey Csongor** (PTE): Pogányság és kereszténység viszonya P. mesternél, a *Gestában* megjelenő mondák tükrében

9:45 **Bognár László** (SZTE): Tengeri lények az angol és a francia területeken keletkezett krónikákban

10:00 Vita

10:30 Kávészünet

10:40 VI. szekció – Magyar társadalomtörténet

Levezető elnök: **TÓTH KRISZTINA** (ELTE)

10:40 **Varga Virág** (ELTE): Az Osl nemzetség társadalmi helyzete az oligarchia időszakában

10:55 **Kalász István** (PTE): A Kőszegiek tartományának alakulása a várak tükrében

11:10 **Tuček Viktor** (ELTE): Kapitány vagy udvari szolgáló? Adalékok a Jagelló-kori udvarmesteri tisztség jellemzőihez

11:25 **Majláthné Sipos Csilla** (DE): Birtoklás és (víz)gazdálkodás a középkori Alpár és Tápé közötti régióban

11:40 Vita

12:10 Ebédészünet

13:30 VII. szekció – Művészettörténet

Levezető elnök: **TAKÁCS IMRE (ELTE)**

13:30 **Kernács Rebeka (ELTE)**: Technikai adatok a Gizella-kereszt eredetének feltárásához

13:45 **Horváth Domonkos (ELTE)**: Hatás és jelentés. A gyulafehérvári Szent Mihály-székesegyház figurális frízének értelmezési kísérlete

14:00 **Nagy László (ELTE)**: Új módszerek és eredmények Heves megye elpusztult középkori templomainak kutatásában

14:15 **Nike Duh (University of Maribor)**: New Findings about Medieval Wall Paintings in Slovenia: Research of Documentary Material from 1850 to 1914

14:30 Vita

15:00 Kávészünet

15:15 VIII. szekció – Prédikációirodalom

Levezető elnök: **GECSER OTTÓ (ELTE)**

15:15 **Ónadi Sándor (DE)**: A prédikációk és a morál kapcsolata az első keresztes hadjáratban (1095–1099)

15:30 **Porkoláb Anna Sára (ELTE)**: A *silentium* gyakorlatának útjai a karthauzi és domonkos lelkiségben

15:45 **Kovács Annamária (ELTE)**: Bocskor és prédikáció. Az Ausztriában őrzött magyarországi prédikációgyűjtemények (1200–1400)

16:00 Vita

16:20 Kávészünet

16:30 II. plenáris előadás

ANTONÍN KALOUS (Palacky University of Olomouc): **Observant Franciscan**

Chronicles of the Early 16th Century in Context

Levezető elnök: **NAGY BALÁZS (ELTE)**

17:15 **Zárszó – NAGY BALÁZS (ELTE)**

17:30 Fogadás

A konferencia szervezőbizottsága

Dreska Gábor, Novák Veronika, Rudolf Veronika

Doktorandusz szervezők

Tuček Viktor, Varga Virág, Vas Máté

A rendezvény az ELTE Alumni Központ támogatásával valósul meg.

Örök diákjait az ELTE Alma Mater visszavárja!

ELTE
ALUMNI

ELTE

FACULTY OF
HUMANITIES

The Doctoral School of History at the Faculty of Humanities, Eötvös Loránd University the Medieval Hungarian History Doctoral Programme, the Auxiliary Studies of History Doctoral Programme and the Medieval and Early Modern European History Doctoral Programme respectfully invites you to the

Medieval Studies Doctoral Conference

June 20–21, 2024

**Faculty Council Room, Faculty of Humanities, Eötvös Loránd University
(1088 Budapest, Múzeum körút 4./A, ground floor, room 39.)**

June 20th, Thursday

9:00 Welcome address by **TAMÁS KÖRMENDI** (ELTE)

Welcome address by **CSILLA PATAKY** (ELTE Alumni Centre)

9:15 Plenary Lecture I.

BÉLA ZSOLT SZAKÁCS (PPKE)

Miről tanúskodnak a Szepesség Árpád-kori templomai? [What Can We Learn from the Árpád-period Churches of Spiš?]

Chaired by **VERONIKA NOVÁK** (ELTE)

10:00 Coffee break

10:15 **Section I – Ecclesiastical History**

Chaired by **GERGELY KISS** (PTE)

10:15 **Sándor Hunyadi** (ELTE): The Interpretive Possibilities of the Article 23 of the Decretum of 1298

10:30 **David Trojan** (Charles University of Prague): *Melioratio Terre Episcopalis* – Property Securing of the Prague Diocese in the Context of Medieval Transformation

10:45 **Maria Filimonova** (Lumière University of Lyon): The State of the Editions of the Letters of Clement VII Antipope on the Example of the Vatican Register 291

11:00 **Debate**

11:20 **Coffee break**

11:35 **Section II – Urban and Economic History**

Chaired by **KATALIN SZENDE** (CEU)

11:35 **Bence Simon** (ELTE): The Conflicts between the Sáfar Family of Torna and the Monastery of Saint John the Baptist in Jászó

11:50 **Bence Góra** (ELTE): The Kitchenware and Serving Vessels of the Late Medieval Inhabitants of Visegrád in the Light of the Pottery Finds

12:05 **Alexandru Mihai Pop** (Babeş–Bolyai University): A Golden Age of Opportunity? Strategies of Social Advancement and the Ruling Elite of Baia Mare

12:20 **Debate**

12:40 **Lunch break**

13:45 **Section III – Hagiography**

Chaired by **DOROTTYA UHRIN** (ELTE)

13:45 **Adrienn Verebes** (PTE): The Start of a Triumph? The Role of Saint Paulinus of Nola in the Development of the Cult of Saint Martin

14:00 **Kacper Bylinka** (University of Warsaw): *Protomartyres peripheriae*. The hagiographic image of Saint Gellert in the context of Central-Eastern Europe and Scandinavia

14:15 **Máté Vas** (ELTE): ‘You Have Lost the Feminine Nature’: The Ideal of the Masculine Woman in the Correspondence of Saint Catherine of Siena

14:30 **Debate**

14:50 **Coffee break**

15:05 **Section IV – Intellectual History**

Chaired by **DÁVID FALVAY** (ELTE)

15:05 **Péter Kovács** (ELTE): With Intimidation and Violence: The Motif of Christian Conversion and the Rhetoric of Violence in the Legends of Saint Stephen

15:20 **Karsten Johannes Schuil** (CEU): *Indulgentiae* and *Stationes Ecclesiarum Urbis Romae*: A Rhetorical Device for Affirming Papal Power

15:35 **Kata Hári** (ELTE): Image and Text in the Book Culture of the Second Half of the 15th Century, with Particular Emphasis on Blockbooks

15:50 **Kornél András Illés** (ELTE): *Res publica citata* – The Intellectual Milieu of John (Vitéz) of Zredna’s *Epistolary*

16:05 **Debate**

16:35 **Coffee break**

16:45 **Book presentations**

Chaired by **GÁBOR DRESKA** (ELTE)

Veronika Rudolf: Közép-Európa a hosszú 13. században. Magyarország, Csehország és Ausztria hatalmi és dinasztikus kapcsolatai 1196 és 1310 között. [Central-Europe in the Long Thirteenth Century. Power and Dynastic Relations between Hungary, Bohemia and Austria between 1196 and 1310.] Bp.: HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2023. (Arpadiana XV.) – Presented by **Dániel Bagi** (ELTE)

Judit Csákó: Az Árpád-kori Magyarország francia tükörben. [The Árpád-era Hungary in a French Mirror] Bp.: HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2023. (Arpadiana XIV.) – Presented by **Enikő Csukovits** (HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont TTI)

Sándor Hunyadi – Kornél András Illés – Virág Varga – Máté Vas (ed.): Micae Mediaevales XIII. – Fiala történészek dolgozatai a középkori Magyarországról és Európáról. [Micae Mediaevales XIII. – Studies by Young Historians on Medieval Hungary and Europe] Bp.: ELTE BTK Történelemtudományi Doktori Iskola, 2024. (ELTE BTK Történelemtudományi Doktori Iskola. Tanulmányok – Konferenciák 20.) – Presented by **Gábor Mikó** (ELTE)

Péter Molnár: Kézai Simon „hun–magyar alkotmánytana”. Egy elképzelés vélt és valós külföldi forrásai, hazai fogalmi háttere és politikai közege. [The "Hun–Hungarian Constitutional Theory" of Simon Kézai. The Perceived and Real Foreign Sources, Home Conceptual Background and Political Context of an Idea.] Bp.: Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, 2023. – Presented by **Gábor Thoroczkay** (ELTE)

Norbert C. Tóth: Dózsa György – Kultusz és történelem. [György Dózsa – Cult and History] Bp.: Kronosz Kiadó, 2024. – Presented by **László Szabolcs Gulyás** (NYE, KRE)

June 21st, Friday

9:00 Section V – Narrative Sources

Chaired by **ATTILA BÁRÁNY** (DE)

9:00 **Michał Machalski** (CEU): Loyalty in Master Vincentius's *Chronica Polonorum*

9:15 **Jack R. Wilson** (CEU): Mongolian Receptions of the Hungarians: How the Mongols Perceived and Remembered the Battle of Muhi, 1241

9:30 **Csongor Litkey** (PTE): The Relationship between Paganism and Christianity in the Work of Master P., in the Light of the Myths in the *Gesta Hungarorum*

9:45 **László Bognár** (SZTE): Maritime Creatures in the Chronicles Written in English and French Territories

10:00 Debate

10:30 Coffee break

10:40 Section VI – Hungarian Social History

Chaired by **KRISZTINA TÓTH** (ELTE)

10:40 **Virág Varga** (ELTE): The Social Status of the Osl Kindred in the Period of Oligarchy

10:55 **István Kalász** (PTE): The Formation of the Kőszegi-family's Territory in the Mirror of the Fortresses

11:10 **Viktor Tuček** (ELTE): Court Captain or a Servant? Aggregates to the Dignitary of the 'Magister Curiae Regiae' in the Jagiellonian Period

11:25 **Csilla Majláthné Sipos** (DE): Land Possession and (Water)Management between the Medieval Alpár and Tápé

11:40 Debate

12:10 Lunch break

13:30 **Section VII – Art History**

Chaired by **IMRE TAKÁCS (ELTE)**

13:30 **Rebeka Kernács (ELTE)**: Technical Data for the Discovery of the Origin of the Gizella Cross

13:45 **Domonkos Horváth (ELTE)**: Affect and Meaning. An Attempt to Interpret the Figural Frieze of St. Michael's Cathedral in Gyulafehérvár

14:00 **László Nagy (ELTE)**: New Methods and Results in the Research of Destroyed Medieval Churches of Heves County

14:15 **Nike Duh (University of Maribor)**: New Findings about Medieval Wall Paintings in Slovenia: Research of Documentary Material from 1850 to 1914

14:30 **Debate**

15:00 **Coffee break**

15:15 **Section VIII – Sermon Literature**

Chaired by **OTTÓ GECSER (ELTE)**

15:15 **Sándor Ónadi (DE)**: The Relationship between Preaching and the Moral State in the First Crusade (1095–1099)

15:30 **Anna Sára Porkoláb (ELTE)**: The Ways of Practicing *Silentium* in the Carthusian and Dominican Piety

15:45 **Annamária Kovács (ELTE)**: Shoes and Preaching. Hungarian Sermon Collections Preserved in Austria (1200–1400)

16:00 **Debate**

16:20 **Coffee break**

16:30 **Plenary Lecture II.**

ANTONÍN KALOUS (Palacky University of Olomouc): Observant Franciscan

Chronicles of the Early 16th Century in Context

Chaired by **BALÁZS NAGY (ELTE)**

17:15 **Closing Remarks** BALÁZS NAGY (ELTE)

17:30 **Reception**

The Organizing Committee of the Conference

Gábor Dreska, Veronika Novák, Veronika Rudolf

Doctoral Students Organizers

Viktor Tuček, Virág Varga, Máté Vas

The event is supported by the ELTE Alumni Centre.
ELTE Alma Mater welcomes back our eternal students!

ELTE
ALUMNI

Hunyadi Sándor

doktorjelölt, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Történelemtudományi Doktori Iskola, Középkori Magyar Történelem Doktori
Program

Témavezető: Thoroczkay Gábor

Az 1298. évi 23. törvénycikkely értelmezési lehetőségei

A rendek és a rendiség 12–13. századi megjelenése Európában sok helyen egyszerre indult el, és ha némi késéssel is, de a Magyar Királyság és intézményrendszere sem maradt ki belőle. A rendiség magyarországi, igen korai megjelenése a középkorral foglalkozók számára egyáltalán nem újdonság. Gerics József 1987-ben megjelent *A korai rendiség Európában és Magyarországon* című könyve óta, ugyanakkor a mű megjelenése óta eltelt közel 40 év alatt számos meglátással járult hozzá a hazai kutatás a korai rendiségről alkotott képünk formálásához. Előadásomban a korai rendiség kapcsán a legtöbbet emlegetett 1298. évi 23. törvénycikkelyt veszem vizsgálat alá. A szakirodalmi előzmények rövid áttekintését követően Gerics József egykori álláspontját szeretném ütköztetni egyrészt a forrásokkal, másrészt a szakirodalomban azóta megjelent nézetekkel. Ennek eredményeképpen választ kaphatunk arra, hogy miben fogható meg a Gerics József és Szűcs Jenő korai rendiség értelmezése közötti precíz különbség, valamint hogy milyen további értelmezési lehetőségeket vet fel Thoroczkay Gábor azon észrevétele, amely szerint nem a főpapok, hanem III. András hozta magával a friaul-aquileiai mintát. Utóbbi nézetet ráadásul a négytagú tanácsra és a választott tanácsosokra vonatkozó forrásaink felülvizsgálata is megerősíti.

Sándor Hunyadi

PhD candidate, Eötvös Loránd University, Faculty of Humanities, Doctoral School of History, Medieval Hungarian History Doctoral Programme
Supervisor: Gábor Thoroczkay

The Interpretive Possibilities of the Article 23 of the Decretum of 1298

The appearance of estates and the estate system in the 12th and 13th centuries began simultaneously in many places across Europe, and with some delay, the Kingdom of Hungary and its institutional system were not excluded either. The early appearance of the estate system in Hungary is not at all new to scholars, who study the Middle Ages, since the publication of József Gerics's book *A korai rendiség Európában és Magyarországon* [*The early regime of estates in Europe and Hungary*], which was almost 40 years ago. Though, numerous insights from domestic research have contributed to shaping our understanding of the early estate system since its publication. In my presentation, I will examine the most frequently mentioned article regarding early feudalism, Article 23 of the decretum of 1298. After a brief overview of the literary background, I will contrast József Gerics's position with both the sources and the views that have emerged in the scholarly literature since the publication of his book. As a result, we can find out the precise difference between József Gerics's and Jenő Szűcs's interpretations of early feudalism, as well as the additional interpretative possibilities that Gábor Thoroczkay raised regarding the observation that it was not the prelate but King Andrew III who brought the Friaul-Aquileia model. This latter view is also strengthened after a review of our sources on the four-member council and the elected councilors.

David Trojan

doktorjelölt, Prágai Károly Egyetem, Katolikus Teológia Kar, Egyház- és Irodalomtörténeti Intézet, Egyháztörténeti Doktori Program

Témavezető: Eva Doležalová

***Melioratio terre episcopalis* – A prágai egyházmegye birtokgyarapodása a középkori átalakulás kontextusában**

A prágai egyházmegye és a hozzá tartozó intézmények (elsősorban a székeskáptalan, valamint néhány kisebb alapítvány) gazdasági hátterének kiépülése – egymással összefüggő okok miatt – a 13. századra, Bechini Tóbiás (1278–1296) püspök alatt zárult le. Az ő helyzete rendhagyó a püspökség első öt évében, amikor egyúttal az ország (nemesi) közösségének vezető képviselője is volt, ennek nyomán szót emelt V. Ottó brandenburgi örgróf agresszív gyámsága (vagyonkezelése) és elődei alatt a püspöki *potestas* fokozatos felszámolása ellen is, amely tényezők paradox módon lehetővé tették a számára, hogy befejezze az egyházmegye birtokgyarapodásának a stabilizálását. E helyzet megértéséhez kiemelten lényeges forrás Tobias formuláriuma (az úgynevezett *Formulář Tobiáše z Bechyně*), amely többek között telepítőleveleket, számos püspöki oklevelet és a püspök urbáriumának (1283/4) néhány töredékét is tartalmazza. Egyrészt az utóbbiban a II. Přemysl Ottokár halála utáni úgynevezett rossz évek viszontagságai tükröződnek (különösképp a remeteségek esetében), másrészt az egyes birtokok szüntelen átalakulására is rálátást enged. E változás lényegességét hangsúlyozza az az összehasonlítás is, amely az egy évszázaddal korábbi püspöki gazdasági összeírással végezhető el. A helyi vagyongyarapodás összehasonlítása (a tágabb közép-európai folyamatok figyelembevételével) nemcsak a középkori átalakulás általános trendjeire világít rá, hanem a Szent Adalbert egyházmegye fejlődésének specifikumaira is.

David Trojan

PhD candidate, Charles University of Prague, Catholic Theological Faculty,
Institute of Church and Literacy History, Church History Doctoral Programme
Supervisor: Eva Doležalová

***Melioratio terre episcopalis* – Property Securing of the Prague Diocese in the Context of Medieval Transformation**

The development of the economic background of the Prague diocese and the attached institutions (mainly the cathedral chapter, but also some smaller foundations), for a few interrelated reasons, was completed at the end of the 13th century, under Bishop Tobias of Benešov (1278–1296). His unconventional position in the first five years of the episcopate, when he was at the same time a leading representative of the land community, speaking out against the aggressive manner of the tutelary rule (trusteeship) of Otto V of Brandenburg, as well as the gradual emancipation of the episcopal *potestas* under his predecessors, paradoxically enabled him to complete the stabilization of the property securing of the diocese. A crucial source for understanding this situation is Tobias's; collection of formulas (the so-called *Formulář Tobiáše z Bechyně*), containing, among other, emphyteuticary location charters, and several bishop's charters, as well as a fragment of the bishop's urbarium (1283/4). The latter reflects on the one hand, the difficulties of the crisis of the so-called Bad Years after the Death of Přemysl Otakar II (especially the hermitages), and on the other hand, it shows the ongoing transformation of individual estates. The significance of this transformation is underlined by the comparison with a century earlier archbishop's economic record. The final comparison of property development within the domestic area (with consideration of wider Central European developments) will highlight the general trends of medieval transformation, but also the specifics of the development of the See of St. Adalbert.

Maria Filimonova

doktorjelölt, Lyoni Lumière Egyetem, ED 483 Társadalomtudományok, CIHAM

Témavezető: Julien Thery

VII. Kelemen ellenpápa leveleinek kiadási állapota a Registra Vaticana 291. kötetének példáján keresztül

Előadásomban a Registra Vaticana 291. kötetét és a VII. Kelemen ellenpápa pontifikátusa alatti dokumentum-összeállítást tanulmányozom. A dokumentáltság fényében szeretnék reflektálni a regisztrum alapjára: vajon pontosan ugyanolyan, mint a többi? A pápaság ekkori helyzete meglehetősen szokatlan volt az egyház történelmében, ugyanis VII. Kelemen azután választották pápává, hogy a bíborosok elutasították VI. Orbánt, akinek megválasztását a bíborosi kollégium eleinte megerősítette. E helyzetben, amikor is a legitimitás égető kérdés volt, a pápai kancellária kulcsszerepet játszott. A kiadott levelek lehetővé teszik számunkra, hogy nyomon kövessük a pápák szövetségeseik szerzésére irányuló erőfeszítéseit. VII. Kelemen pontifikátusának első évét nehéz helyzete határozta meg, így ezen levelek tartalmának valamilyen módon tükröznie kellett ezt a megpróbáltatást. Kutatásom célja a pápa kormányzásának vizsgálata pontifikátusának első évében a Registra Vaticana 291. kötetének alapján.

Maria Filimonova

PhD candidate, Lyon 2 Lumière University, ED 483 Sciences Sociales, CIHAM
Laboratory

Supervisor: Julien They

The State of the Editions of the Letters of Clement VII Antipope on the Example of the Vatican Register 291

The study of Vatican Register 291 and a compilation of the documentary situation during the pontificate of Antipope Clement VII. In the light of the documentary situation, we would like to reflect on the basis of this register: is it exactly the same as the others? The situation of the papacy at this time is quite unusual in the history of the Church, since Clement VII was elected pope after the cardinals rejected Urban VI, whose election had nonetheless initially been confirmed by the Holy College. In this context, where legitimacy was a burning issue, the papal chancelleries played a key role. The letters issued enable us to trace the popes' efforts to win over allies. The first year of Clement VII's pontificate was marked by his difficult position, so the content of these letters must in some way reflect this difficulty. The aim of our research is to study the Pope's governance during the first year of his pontificate, based on the Vatican Register 291.

Simon Bence

doktorandusz, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Történelemtudományi Doktori Iskola, Középkori Magyar Történelem Doktori
Program

Témavezetők: Mikó Gábor, Bagi Dániel

A Tornai Sáfár család és a jászói Keresztelő Szent János monostor konfliktusai

A 15. századi magyar történelem egyik kevésbé kutatott, de érdekes és fontos mozaikja az ország egyik legkisebb megyéjének, Tornának és a vele szoros kölcsönhatásban álló területeknek a történetét meghatározó konfliktus, amely a Sárkány-rendi rokonságuk által a helyi hatalmi elitbe került Berencsi Sáfár vagy Tornai Sáfár család és a premontreiek egyik hazai központja, a fontos közhitelű feladatokat is ellátó jászói Keresztelő Szent János monostor között zajlott. A gyakran politikai színezetet kapó hatalmaskodások sorozataiban a polgárháborús, sokszor feudális anarchiába hajló periódusok jelentős hatalmi, politikai, társadalmi átrendeződésekben is bővelkedtek: az 1420-as és 1450-es évek között generációkon keresztül egymás ellen harcoló Tornának és Jászónak egy dinamikusan változó politikai mezőben kellett pozicionálnia magát, amelyet hol I. Ulászló és V. László, hol a Bebekek és Giskra, hol Hunyadi János és Habsburg Frigyes jelöltek ki. A számos nagyszabású fegyveres összecsapással is járó konfliktussorozat érdekes perspektívát jelent olyan folyamatok jobb átlátásához is, mint Giskra hatalmának fel- majd leépülése, illetve a Mátyás uralkodásának korai évet meghatározó helyi válságfolyamat kialakulása, illetve nem csak makro- hanem mikroszintű gazdasági, társadalmi összefüggésekre is rávilágít, legyen szó akár a vlach kolonizáció konfliktusairól, akár a bányászat és kohászat erőforrásai felett zajló küzdelemről, de betekintést enged a társadalom- és gazdaságszervezés helyi viszonyaiba is.

Bence Simon

PhD student, Eötvös Loránd University, Faculty of Humanities, Doctoral School of History, Medieval Hungarian History Doctoral Programme

Supervisors: Gábor Mikó, Dániel Bagi

The Conflicts between the Sáfár of Torna Family and the Monastery of St. John the Baptist in Jasov

Examining the lesser-explored but intriguing period of fifteenth-century Hungarian history, we delve into the story of a long-lasting conflict in Torna – one of the smallest counties of the kingdom – involving the locally influential Berencsi Sáfár or Tornai Sáfár family, associated with a member of the *Societas Draconistarum*, and the Monastery of St. John the Baptist in Jászó, a center of the Premonstratensians. In frequent power struggles tinted with political nuances, periods of civil war, or even feudal anarchy, these conflicts resulted in significant shifts in power, politics, and society. Torna and Jászó found themselves pitted against each other across generations in a dynamically changing political landscape, sometimes dictated by figures like Vladislaus I and Ladislaus V, the Bebeks and Giskra, or John Hunyadi and Frederick III. The series of conflicts, often accompanied by large-scale armed clashes, offers an intriguing perspective for a better understanding of processes such as the rise and fall of Giskra's power and the early years of Matthias reign marked by local crises. Furthermore, it sheds a light not only onto macro-level but also onto micro-level economic and social interconnections, including conflicts related to vlach colonization and struggles over resources in mining and metallurgy around in this region.

Góra Bence

doktorandusz, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Történelemtudományi Doktori Iskola, Régészet Doktori Program
Témavezető: Mészáros Orsolya

Visegrád késő középkori lakóinak asztali és főzőedény-használati szokásai a kerámia-leletegyüttesek tükrében

A középkorkutatás elengedhetetlen része az anyagi kultúra vizsgálata, amelyen belül a konyhák és ebédlők felszerelési tárgyai a kor emberének étkezési szokásaiba is bepillantást engednek. Előadásom a középkori Visegrád város különböző társadalmi rétegeinek asztali- és főzőedény-használatát mutatja be a város különböző pontjain, az elmúlt két évtizedben feltárt és közölt edényegyüttesek alapján. A királyi palota gazdag leletegyüttesesei képet adnak a királyi lakomák kellékeiről, a városi lakóházak edényei pedig a városban házat birtokló nemesek és városi polgárok konyháiba engednek bepillantást. Emellett a ferences kolostor szerzeteseinek szigorú mindennapjait is nyomon követhetjük a rendház feltárásaiból származó leletanyagokon keresztül. A városi előkelők és egyházi személyek otthonainak felszerelési tárgyai mellett helyet kapnak az iparosok és mesteremberek mindennapi ellátására szolgáló főzőfazekak, folyadéktároló- és tálalóedények is. A bemutatás alapját a Rév u. 5. szám alatt, a 14. századi magyar város területén feltárt lakóépület, 15. század végi üvegműhely kerámia leletanyaga adja. Ennek részletes tipológiai elemzése lehetőséget biztosít a korábban feltárt leletegyüttesekkel való egybevetésre. További leletanyagok közé sorolhatók például a Palotához közel eső egyéb területek (pl. mai Palotaház étterem) vagy a város szívében húzódó Rév u. 2. számú telek, illetőleg a ferences kolostor területén felszínre kerülő leletek. Visegrádon a nagy múltra visszatekintő épület- és anyagi kultúra kutatásában a késő középkori város leletanyagainak feldolgozása a kutatás legfiatalabb ága: ennek ismeretanyagát kívánja gazdagítani bemutatásom, amelynek bizonyos részei a 2023-ban megvédett MA-dolgozatomhoz és a jelenleg folytatott doktori kutatásaimhoz tartoznak.

Bence Góra

PhD student, Eötvös Loránd University, Faculty of Humanities, Doctoral School of History, Archeology Doctoral Programme

Supervisor: Orsolya Mészáros

The Kitchenware and Serving Vessels of the Late Medieval Inhabitants of Visegrád in the Light of the Pottery Finds

The study of material culture is an indispensable part of research, in which the equipment of kitchens provides an insight into the eating habits of medieval people. The present paper describes the use of tableware and cooking vessels by different social classes in the medieval royal town of Visegrád, based on the pottery finds excavated and also published from various parts of the town. The assemblages from the royal palace provide a summary of the cooking utensils used at royal banquets, while the vessels from the dwelling houses give an insight into the kitchens of the noblemen and citizens. We can also trace the daily life of the monks in the Franciscan cloister through the artefacts from the excavations. But alongside the equipment of the homes of the town's nobles, there are also cooking pots, liquid containers and serving tableware for the everyday use of people from lower classes. The ceramic artefacts from the glass workshop at 5 Rév Street serve as a good basis for this study. Due to a detailed typological analysis, it was possible to compare them with previously unearthed find assemblages, thus to integrate them into the research of medieval cuisine. Other finds include those from other areas close to the Palace (e.g. the present Palace restaurant), or from the 2 Rév Street site in the heart of the town. In the long history of the research of material culture in Visegrád, the processing of the late medieval town's finds is the youngest branch of research, that I intend to enrich with my presentation, parts of which include of my MA thesis and my current doctoral research.

Alexandru Mihai Pop

doktorandusz, Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Történelem és Filozófia Kar,
Történelem, Civilizáció és Kultúra Doktori Iskola

Témavezető: Maria Crăciun

A lehetőségek aranykora? A társadalmi felemelkedés stratégiái és a nagybányai politikai elit

Az utóbbi években az *elit* koncepcióját a társadalom- és várostörténet kutatói markáns módon átvették. E kifejezés használatával mentesülünk az olyan fogalmak által szabott korlátoktól, mint a patrícius, az oligarchia vagy épp az arisztokrácia, és sokkal jobban mérhetővé válik a mindennapi életet alakító emberek társadalmi mobilitása. Ezt figyelembe véve figyelmünk a középkori Magyarország keleti határán fekvő bányavárosának, Nagybányának (németül Neustadt, ma Románia) a 15. századi politikai elitjére irányul. A szóban forgó időszakra vonatkozó rendszeres tanácsülési jegyzőkönyvek hiányában a források körét szükséges a privilégiumokra, előíró jellegű dokumentumokra, levelezésekre, bírósági ítéletekre és céhszabályzatokra is kiterjeszteni. A városi tanács tagjai archontológiai listáinak összeállításával és a prozopográfia eszközével rekonstruálható a vezető pozíciókat betöltő személyek politikai karrierje. A korábbi szakirodalommal ellentétben, amely elsősorban a hatalmi szervek felépítésére összpontosított, az előadás a helyi vezetés tagjait kívánja számba venni és értékelni, hogy a bányászati és pénzverő kamarák igazgatásában való részvételük milyen szerepet játszott a társadalmi felemelkedésükben és későbbi, a város vezetéséhez kötődő karrierjükben.

Alexandru Mihai Pop

PhD student, Babeş–Bolyai University, Faculty of History and Philosophy,
Doctoral School “History, Civilization, Culture”

Supervisor: Maria Crăciun

A Golden Age of Opportunity? Strategies of Social Advancement and the Ruling Elite of Baia Mare

In recent years, the concept of the *elite* has been strongly adopted by scholars working in social and urban historical studies. By using this term, we disengage from the limits imposed by concepts such as patriciate, oligarchy or aristocracy and we can quantify much better the social mobility of the people who shaped everyday life. Considering this, our attention turns to the ruling elite of Baia Mare (Hungarian: Nagybánya, German: Neustadt; Romania), a mining town on the eastern border of medieval Hungary, during the fifteenth century. In the absence of systematic council meeting protocols for the period in question, one needs to extend the range of sources to privileges, prescriptive documents, correspondence, legal judgments and guild statutes. By compiling archontological lists of town council members and by using prosopography as a tool, it is possible to reconstruct the political careers of the persons who obtained positions of authority. In contrast to existing literature that has focused mainly on the organization of power institutions, this study wishes to inventory the members of the local leadership and to evaluate the role played by their involvement in the administration of mining and minting chambers in their upward social mobility and also in ensuing careers in the government of the town.

Verebes Adrienn

doktorandusz, Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola, Pedagógiatörténet és Nevelésfilozófia Doktori Program

Témavezető: Heidl György

Egy diadalút kezdete? Nolai Szent Paulinus szerepe a Szent Márton-kultusz kialakulásában

Sulpicius Severus Szent Mártonról szóló életrajza a középkori Európában rendkívüli népszerűségnek örvendett. Ez a népszerűség az évszázadok folyamán újabb és újabb lendületet kapott – azonban az, hogy már korán, azonnal a megírás után elkezdődött, és már akkor viszonylag nagy példányszámban olvashatták, jól jelzi, hogy (a latin nyelvű, késő antik szentéletrajzok közül szinte egyedülálló módon) találunk belőle Karoling-kor előtti kéziratot is. Előadásomban azt a hipotézist vizsgálom meg, miszerint Sulpicius Severus barátja, Nolai Szent Paulinus olyan jelentős szerepet játszott Márton életrajzának nemcsak megszületésében, de később elterjesztésében is, hogy atipikus módon a Márton körüli kultusz legelőször nem Tours-ban, a szent sírja körül jelent meg, hanem az Itáliai-félszigeten, illetve a Rhône mentén alakulhatott ki. Ehhez elemzem Paulinus vonatkozó verseit és Sulpicius Severusszal történő levélváltását, a Paulinus haláláról készült tudósítást és a „*Veterum testimonia...*” szöveghagyományát, valamint a Márton-tisztelet korai tárgyi és építészeti emlékeit, illetve az ezekről fennmaradt leírásokat. Az elmúlt évtizedekben több jelentős idegen nyelvű Paulinus-monográfia is napvilágot látott, valamint új kritikai szövegkiadásokat készítettek, vizsgálatomban ezek eredményeit és meglátásait felhasználtam. Előadásomban kitérek arra is, hogy a későbbi, Tours-i Szent Gergely vagy a frank királyok által propagált kultusz mennyire tekinthető ezen korai Márton-tisztelet folytatásának, vagy esetleg azt mondhatjuk, hogy azokkal teljesen új folyamatok kezdődtek el.

Adrienn Verebes

PhD student, University of Pécs, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Education and Society Doctoral School of Education, History of Education and
Philosophy of Education Programme

Supervisor: György Heidl

The Beginning of the Success Story? The Role Played by Saint Paulinus of Nola in the Creation of the Cult of Saint Martin of Tours

The Life of Saint Martin by Sulpicius Severus was extremely popular in medieval Europe. This popularity grew over the centuries. Its success must have begun early, immediately after it was written, and should have been read in relatively large numbers. This is shown by the fact that (almost uniquely among late antique Latin biographies of saints) we can find pre-Carolingian manuscripts. In my presentation, I will prove that Saint Paulinus of Nola, a close friend of Sulpicius Severus, played a significant role in the creation and dissemination of Martin's biography. Furthermore, I will examine the evidence that the cult around Martin did not first arise in Tours, around his tomb, but in the Italian peninsula and along the Rhône. I will analyse the relevant poems of Paulinus and his correspondence with Sulpicius Severus, the report on Paulinus' death and the tradition of the text "*Veterum testimonia...*", as well as the early material and architectural remains of Martin's cult and the survived descriptions. In recent decades, several major monographs of Paulinus have been published, as well as new critical editions of texts. I have drawn on their findings and insights, and I would be grateful to share them with the audience in my presentation. I would also like to consider to what extent the later cult by Saint Gregory of Tours or the cult propagated by the Frankish kings can be seen as a continuation of this early Martin's worship – or could we consider that they signified an advent of a wholly distinct process?

Kacper Bylinka

doktorjelölt, Varsói Egyetem, Történelemtudományi Kar, Bölcsészettudományi
Doktori Iskola

Témavezető: Grzegorz Pac

***Protomartyres peripheriae.* Szent Gellért hagiográfiai képe Közép-Kelet-Európa és Skandinávia kontextusában**

A “protomártír” vagy első vértanú kétségtelenül egy olyan titulus, amelyet egyetlen szenthez kapcsolnak – Istvánhoz. Az ő története, amelyet az Újszövetség, kiváltképp az Apostolok cselekedetei ír le, egyfajta követendő archetípussá vált, az általános értelmű szentség és a speciális tipológiával bíró vértanúság tekintetében is. Ahogy a kereszténység határai szélesebbé váltak, úgy a titulus horizontja is tágabb lett: új régiók és azok lakói szereztek meg a maguk “első” vértanúit, mintaképpüként pedig a fentebb említett szent szolgált. Úgy tűnik, hogy a keresztény identitás peremvidékeken végbemenő megkonstruálása során az is fontos elemnek számított, amelyet L. B. Mortensen “mitopoézisként” határozott meg – vagyis a keresztény mítoszok létrehozása az olyan területeken keletkezett szövegekben, amelyek Kr. u. 1000 körül csatlakoztak a tágabb értelemben vett keresztény közösséghez. Ez az előadás a protomártíromságra kíván összpontosítani, tehát a szentség egy bizonyos mintájának akkulturálódására, a peremvidékeken élő helyi alakokat ábrázolva, beleértve azok irodalmi és társadalmi funkcióját is. Ennek az előadásnak az a célja, hogy egy olyan alak hagiográfiai ábrázolására összpontosítson, akihez a középkori latin kereszténység peremvidékén a “protomártír” titulust kapcsolták, nevezetesen Szent Gellért csanádi püspökre. Miközben ezzel a címmel is foglalkozom az ő hagiográfiájában, különösképp a korábbi *Legenda Minorban*, szeretnék rávilágítani a szent – Mortensen javaslatát követve – egy bizonyos keresztény mítosz megkonstruálásában betöltött szerepére, amelynek a narratív stratégiája épphogy a “protomártíromság” volt. Ezzel együtt szeretnék rámutatni a magyar szentek 1083-as kanonizációjának lényegese elemeire, valamint közép-kelet-európai és skandináv hasonló esetekre.

Kacper Bylinka

PhD candidate, University of Warsaw, Faculty of History, Doctoral School of Humanities

Supervisor: Grzegorz Pac

Protomartyres peripheriae. The Hagiographic Image of Saint Gellert in the Context of Central-Eastern Europe and Scandinavia

"Protomartyr," or the first martyr, is undoubtedly a title primarily attributed to one saint – Stephen. His story, described in the *New Testament*, specifically in the *Acts of the Apostles*, became a sort of archetype for emulation, both in general sanctity and in the specific typology of martyrdom. As the borders of Christianity expanded, the horizons of this title expanded as well: new regions and their inhabitants gained their own "first" martyrs, whose pattern was nonetheless the aforementioned saint. It seems to be a significant element in constructing Christian identity on the peripheries, which L. B. Mortensen defined as "mythopoesia" – the creation of a Christian myths in texts related to conversions in the territories included into the wider Christianitas community ca. 1000 AD. This paper will focus on protomartyrdom, thus the acculturation of a certain pattern of sanctity, depicting local figures on the peripheries, as well as its literary and social function. For the purpose of this paper, I would like to concentrate on the portrayal in hagiography of one figure to whom this title of the "first martyr" on the peripheries of Latin Christianity was attributed in the Middle Ages, namely St. Gellert, Bishop of Csanad. While addressing this title in his hagiography, especially in the earlier *Legenda Minor*, I will attempt to shed light on the role of this saint in constructing – following Mortensen's proposal – a certain Christian myth, with the narrative strategy being precisely "protomartyrdom". Simultaneously, I will draw attention to significant elements in the canonization of Hungarian saints in 1083 and similar cases in Central-Eastern Europe and Scandinavia.

Vas Máté

doktorandusz, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Történelemtudományi Doktori Iskola, Középkori és Kora Újkori Egyetemes
Történelem Doktori Program

Témavezetők: Klaniczay Gábor, Vadas András

„Elveszítetted a nőies természetet”: A férfias nő eszménye Sienai Szent Katalin levelezésében

Sienai Szent Katalin (1347–1380) diplomáciai utak során, több mint 380 levél megírásával négy főbb politikai célt próbált meg előmozdítani: a pápa visszatérését Rómába, békét Itáliában, egy Oszmán Birodalom elleni keresztes háborút, valamint az egyház reformját. A középkori levelezés lehetőséget adott rá, hogy sokkal merészebb és közvetlenebb stílust engedjenek meg maguknak a levélírók, mintha személyesen érintkeztek volna a címzettel. Így a levelek alapján nem Katalin tényleges státuszára látunk rá, hanem arra, amely elérésére a leveleken keresztül törekedett. Ezáltal érthetőbb, hogy Katalin miért buzdította a férfiakon túl a nőket is a férfiaság megszerzésére. Számos szerző „tökéletlen férfiként” írt a középkori nőkről, ezért a misztikus a férfias erényekben való gyarapodás propagálásával nyelvi szinten átjárhatóbbá tette a nők számára a nemi szerepekhez kötődő vallási-politikai rendet. Azonban a mód, ahogyan Katalin a nemi szerepekről gondolkodott, nem előzmény nélküli: a késő antikvitástól kezdve számos szövegben tűnik fel a *virago* terminusa, amely egy férfiasan cselekvő nőt ír le. Csak a közelmúltban kezdték el a kutatók azt vizsgálni, hogy a *virago* eszményképét pontosan mire használták a férfi szerzők, de alig ismerünk példát arra, hogy egy nő tekintsen eszközként rá, hogy megváltoztassa vele a politikai küzdőtér viszonyrendszerét. Előadásomban ennek a vizsgálatára teszek kísérletet.

Máté Vas

PhD student, Eötvös Loránd University, Faculty of Humanities, Doctoral School of History, Medieval and Early Modern European History Doctoral Programme
Supervisors: Gábor Klaniczay, András Vadas

‘You have lost the Feminine Nature’: The Ideal of the Masculin Woman in the Correspondence of the Saint Catherine of Siena

Through a series of diplomatic journeys and the writing of more than 380 letters, Saint Catherine of Siena (1347–1380) aimed to promote four main political goals: the return of the Papacy to Rome, peace in Italy, a Crusade against the Ottomans, and reform of the Church. Medieval correspondence provided letter-writers with the opportunity to use a much bolder and more direct style than they might have done in face-to-face interactions with recipients. Thus, the letters do not reveal Catherine's actual status, but the status she aspired to achieve through the letters. This makes it easier to understand why Catherine encouraged women to obtain manhood as well as men. Many medieval authors wrote about women as 'imperfect men', therefore the mystic, by propagating the growth in the virtues of manliness, made the religious-political order attached to gender roles more available to women at a linguistic level. However, the way in which Catherine thought about gender roles is not without precedent: from Late Antiquity onwards, the term *virago* appears in many writings to describe a woman acting in a masculine way. It is in recent times that scholars have begun to investigate exactly what the ideal of the *virago* was used for by male authors, but there are few examples that a woman saw it as a tool to change the relations of the political arena. In my paper I will attempt to examine this.

Kovács Péter

doktorandusz, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Történelemtudományi Doktori Iskola, Történelem Segédtudományai Doktori
Program

Témavezető: Bagi Dániel

Megfélemlítéssel és erőszakkal. A keresztény térítés motívuma és az erőszak retorikája az István-legendákban

A magyar medievisztika érdeklődő olvasói és szakavatott kutatói számára közzismert, hogy államalapító uralkodónkról, Szent Istvánról három legenda maradt ránk. Ezeket a kutatástörténet hagyományosan az Árpád-kor magyar szentjeit bemutató latin nyelvű hagiografikus alkotások legfontosabb csoportjának tekinti. Előadásomban arra teszek kísérletet, hogy bemutassam a legendák szerzőinek narratív stratégiáját a mindhárom szövegben kiemelten fontos, államalapításhoz kapcsolódó keresztény térítéssel kapcsolatban. Hogyan konstruálódott meg az erőszakos térítés motívuma az István-legendákban? Milyen antik, biblikus és liturgikus forrásvidékekről eredhet a fegyveres térítés toposza? Hogyan ágyazódtak bele az elmondottak a legendák keletkezési időszakának elsődleges kontextusába, az investitúraharc vitairódalmába?

Péter Kovács

PhD student, Eötvös Loránd University, Faculty of Humanities, Doctoral School of History, Auxiliary Studies of History Doctoral Programme

Supervisor: Dániel Bagi

With Intimidation and Violence: The Motif of Christian Conversion and the Rhetoric of Violence in the Legends of Saint Stephen

For readers and researchers interested in Hungarian medieval studies, it is well known that three legends have survived about our founding monarch, Saint Stephen. Traditionally, the researchers consider these as the most important group of Latin hagiographic works presenting the Hungarian saints of the Árpáadian Age. In my presentation, I attempt to demonstrate the narrative strategy of the authors of these legends concerning the Christian conversion, which is prominently linked to state founding, in all three texts. How was the motif of violent conversion constructed in the legends of Saint Stephen? From which ancient, biblical, and liturgical sources does the trope of armed conversion originate? How do these narratives fit into the primary context of their creation, the investiture contest literature of the period in which they emerged?

Karsten Johannes Schuil

doktorjelölt, Közép-európai Egyetem, Középkor Tanszék, Késő Antikvitás,
Középkor és Kora Újkor Doktori Program

Témavezetők: Klaniczay Gábor, Szende Katalin

***Indulgentiae* és *Stationes Ecclesiarum Urbis Romae*: Egy retorikai eszköz a pápai hatalom megerősítésére**

Az *Indulgentiae* és *Stationes* két olyan szöveg, amelyek leírják, hogy hol és mikor lehet bűnbocsánatot nyerni Rómában. Habár e szöveghagyományok Nagy Szent Gergelyig (540–604) nyúlnak vissza, igazán csak a tizenötödik századra váltak népszerűvé. A szakirodalom ezekhez a szövegekhez két különböző funkciót társít: 1.) a fizikai zárandoklat megkönnyítését Rómába 2.) a kontemplatív zárandoklat vezetését. Én azonban előadásomban amellet érvelek, hogy van egy harmadik funkciója is: egy retorikai eszköz volt a pápai hatalom növelése céljából. A 637-es *Claustroneoburgensis* A és B szövegfolyamának elemzése azt mutatja, hogy a benne foglalt szövegek, az *Indulgentiae* és *Stationes* mellett, arra összpontosítanak, hogy megerősítsék, stabilizálják és kiegyensúlyozzák a pápai hatalmat. Ebben a kontextusban értelmezve úgy tűnik, hogy az *Indulgentiae* és a *Stationes* azért kerültek be a kéziratba, mert a pápaság Gergely alatti aranykorára utalnak, és Róma üdvözítő erejét hangsúlyozzák. Továbbá, központi szerepet biztosítottak a lateráni Keresztelő Szent János székesegyháznak, ami megerősítette helyzetét mint főszékesegyház a nyugati keresztény világban. Dolgozatomban rávilágítok annak a fontosságára, hogy a konkrét szövegeket a kézirat kontextusában kell elhelyezni, ami azt mutatja, hogy a szöveg, amely látszólag a gyakorlati vagy a kontemplatív zárandoklatot kívánja megkönnyíteni, valójában egy retorikai eszköz volt.

Karsten Johannes Schuil

PhD candidate, Central European University, Department of Medieval Studies,
Doctoral Program in Late Antique, Medieval and Early Modern Studies
Supervisors: Gábor Klaniczay, Katalin Szende

***Indulgentiae* and *Stationes Ecclesiarum Urbis Romae*: A Rhetorical Device for Affirming Papal Power**

The *Indulgentiae* and *Stationes*, in their combined form, are texts that instruct where and when to obtain indulgences in Rome. Although the tradition of these texts goes back to Pope Gregory the Great (540–604), they were especially popular in the fifteenth century. In the scholarship, these texts are ascribed to two distinct functions: 1.) facilitating a physical pilgrimage to Rome and 2.) guiding a contemplative pilgrimage. I will, however, argue in my paper that there is a third function: a rhetorical device to enhance papal power. Textual flow analysis of *Claustroneoburgensis 637 A* and *B* reveals that its incorporated texts, besides the *Indulgentiae* and *Stationes*, focus on affirming, stabilizing and strengthening papal power. Understood in this context, the *Indulgentiae* and *Stationes* seem to be included in the manuscript because they refer to Gregory's golden age of the papacy and emphasize the salvific power of Rome. Moreover, they grant a central role to the Saint John in Lateran which strengthened its position as the bishop church of Western Christianity. My paper illustrates the importance of placing specific texts in the context of the manuscript, which reveals that a text seemingly intended to facilitate a practical or contemplative pilgrimage was actually a rhetorical device.

Hári Kata

doktorandusz, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Filozófiatudományi Doktori Iskola, Művészettörténet Doktori Program
Témavezető: Endródi Gábor

Kép és szöveg a 15. század második felének könyvkultúrájában, különös tekintettel a *Blockbuchra*

A 15. század második fele a könyvművészet történetének legfordulatosabb időszaka. A tipografikus nyomtatás megjelenésével és a különböző sokszorosító grafikai eljárások elterjedésével a könyv számos új formája jelent meg. Ezek egyike a *Blockbuch*, más néven táblanyomatos könyv, melynek sajátossága, hogy az egyes oldalakat teljes egészében metszették a dúcba, képet és szöveget egyaránt, majd a nyomtatott lapokat könyvvé fűzték össze. A *Blockbuch*okkal kapcsolatos kérdések nagyrésze máig tisztázatlan. Azt tudjuk, hogy elsősorban németalföldi és német területen készültek, viszont bizonytalanabbak között, hogy milyen példányszámban, kik voltak a készítőik és ki volt a célközönségük. Azonban az bizonyos, hogy a táblanyomatos könyvek oldalain sajátos kép-szöveg kapcsolat és a képek hangsúlyos szerepe figyelhető meg. Előadásomban azt járom körül, milyen könyvillusztrációs módszerekkel és eljárásokkal találkozunk ebben a kísérletezéssel teli időszakban. A lehetőségek korántsem merültek ki a miniált kódexben és a fa- vagy fémmetszettel díszített nyomtatott könyvben. Illetve, milyen formai és tartalmi kapcsolat figyelhető meg kép és szöveg között az egyes esetekben, különös tekintettel a *Blockbuchra*? Ezen kérdések vizsgálata segíthet abban, hogy pontosabban helyezhessük el a táblanyomatos könyveket a kor könyvművészetének összefüggésrendszerében.

Kata Hári

PhD student, Eötvös Loránd University, Faculty of Humanities, Doctoral School of Philosophy, Art History Doctoral Programme

Supervisor: Gábor Endrődi

Image and Text in the Book Culture of the Second Half of the 15th Century, with Particular Emphasis on Blockbooks

The second half of the 15th century is the most revolutionary period in the history of book art. With the invention of typographic printing and the propagation of various duplicating graphic processes, many new forms of book appeared. One of these is the blockbook, the peculiarity of which is that each page was completely cut into the block, both image and text, and then the printed pages were bound together to form a book. Most of the questions related to blockbooks are still unexplained. We know that they were mainly produced in the Low Countries and in Germany, but it is precarious, among other things, how many copies were produced, who were their makers and who was their target audience? However, it is certain that a specific image-text relationship and the emphasized role of images can be observed on the pages of blockbooks. In my presentation, I will explore what book illustration methods and procedures we encounter in this period full of experimentation. The possibilities were far from exhausted in the miniaturized codex and the printed book decorated with wood or metal engravings. Furthermore, what form and content relationship can be observed between image and text in each case, with special emphasis of the blockbook? Examining these questions can help us to more accurately place blockbooks in the context of the book art of the period in question.

Illés Kornél András

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Történelemtudományi Doktori Iskola, Középkori és Kora Újkori Egyetemes
Történelem Doktori Program

Témavezetők: Nagy Balázs, Kiss Farkas Gábor

***Res publica citata* – Zrednai (Vitéz) János *Leveleskönyvének* szellemi miliója**

Zrednai (Vitéz) János 1444 és 1451 között keletkezett diplomáciai leveleket tartalmazó *Epistolarium*ának szellemi horizontja régóta foglalkoztatja a hazai tudományosságot, nem kis mértékben ezért, mert a Zrednai szoros felügyelete mellett összeállított gyűjteményt az esetek többségében a korai magyarországi humanizmus egyik kulcsműveként kezeli a magyar kultúr- és irodalomtörténet. A jelen előadás egy eddig kevésbé kutatott aspektus mentén igyekszik pontosítani a *Leveleskönyv* helyét a humanista mozgalom keretei között, a gyűjtemény szövegeiben található antik idézetek egyéb, tizenötödik századi humanista szerzők műveiben olvasható előfordulásainak elemzése révén. A Library of Latin Texts adatbázisában folytatott keresések eredményei alapján elmondható, hogy a Zrednai által használt, ókori szerzők műveiből származó szövegrészeket rajta kívül leginkább olyan szerzők használták, akiknek az életműve döntően a német nyelvterülethez, Németalföldre és Magyarországhoz kapcsolódik, ennek nyomán pedig nem tűnik megalapozatlannak a felvetés, miszerint Zrednai humanizmusa jó eséllyel egy jellegzetesen közép-európai szellemi milióhoz kötődött.

Kornél András Illés

PhD student, Eötvös Loránd University, Faculty of Humanities, Doctoral School of History, Medieval and Early Modern European History Doctoral Programme
Supervisors: Balázs Nagy, Farkas Gábor Kiss

Res publica citata* – The Intellectual Milieu of John (Vitéz) of Zredna's *Epistolary

The intellectual horizon of John (Vitéz) of Zredna's *Epistolary*, that contains diplomatic letters written during the years between 1444 and 1451, was at the forefront of Hungarian historical research for quite a long time particularly due to it being considered as one of the keystones of early humanism in Hungary. The present paper intends to grasp the place of the *Epistolary* in the humanist movement through a hitherto less researched aspect, through the analysis of works written during the fifteenth century that use the same classical citations as the *Epistolary*. Based on searches carried out in the database of the Library of Latin Texts, it can be assured that the oeuvre of the humanist authors who used the same classical citations as John of Zredna are mainly connected to the region of German lands, the Netherlands and Hungary, thus it can be argued that the humanism of John of Zredna was linked to a characteristically Central European intellectual milieu.

Michał Machalski

doktorjelölt, Közép-európai Egyetem, Középkor Tanszék, Késő Antikvitás,
Középkor és Kora Újkor Doktori Program

Témavezető: Szende Katalin

A hűség Vincentius mester *Chronica Polonorum* című művében

Ez az előadás a krakkói Vincentus mester *Chronica Polonorum* című művében kifejtett hűség koncepciójára összpontosít. Műve elején, amely II. Igazságos Kázmér (1177–1194) udvaráról szól, Vincentius megpróbálta a támogatója és fia jogosan megkérdőjelezett krakkói trónigényét alátámasztani. Ugyanakkor egy olyan ambiciózus céllal is bírt, amely értelmében Lengyelország kitalált és valódi történetét a 12. századi reneszánsz létrehozta öntőformában szerette volna megalkotni. Az erényes *res publica* eszménye, illetve a kis-lengyelországi mecénásai és közönsége elvárásai között tépelődve Vincentius az uralkodók és alattvalóik közötti hűség kötelékeinek összetett elképzelését alkotta meg. Az erény politikában betöltött szerepével foglalkozva erősen bírálta az anyagi jutalmakon nyugvó kölcsönös kapcsolatokat. Bár Vincentius elfogadta a Piast-dinasztiát mint Lengyelország választott uralkodóit, a dinasztia egyes tagjaihoz fűződő hűség attól függött, hogy képesek-e megtettesíteni a legendás elődeik által felmutatott erényeket. A kis-lengyel elitet a Piast-uralom döntőbírájává tette meg, akik készen álltak rá, hogy jogszerű módon fellázadva a politikai közösségük helyes jellegét és rendjét védelmükbe vegyék. Vincentius hűségről alkotott elképzeléseinek újszerű értelmezése lehetővé teszi azt, hogy a közép-európai történetírás e fontos művét alaposabban értsük meg.

Michał Machalski

PhD candidate, Central European University, Department of Medieval Studies,
Doctoral Program in Late Antique, Medieval and Early Modern Studies
Supervisor: Katalin Szende

Loyalty in Master Vincentius's *Chronica Polonorum*

This presentation focuses on the concept of loyalty expressed by Master Vincentius of Cracow in his *Chronica Polonorum*. Beginning his work on Casimir the Just's (1177–1194) court, Vincentius tried to bolster the justifiably questioned claims of his patron and his sons to Cracow's throne. At the same time, he was pursuing an ambitious goal of casting the invented and real history of Poland into the mold shaped by the twelfth-century Renaissance. Torn between the ideal of the virtuous *res publica* and contingencies faced by his Lesser-Polish patrons and audience, Vincentius created a complex vision of bonds of loyalty between rulers and their subjects. Concerned with the role of virtue in politics, he strongly criticized reciprocal relationships based on material rewards. Vincentius accepted Piast dynasty as the chosen rulers of Poland, but loyalty to the individual members of the dynasty hinged on their ability to embody virtues displayed by their legendary forefathers. The Lesser-Polish elites were cast as arbiters of Piast rule, ready to rightfully rebel in defense of the proper character and order of their political community. The newfound understanding of Vincentius's ideas about loyalty allows for a more thorough interpretation of this important work of Central European historiography.

Jack R. Wilson

doktorjelölt, Közép-európai Egyetem, Középkor Tanszék, Késő Antikvitás,
Középkor és Kora Újkor Doktori Program

Témavezetők: Nagy Balázs, Laszlovszky József

A magyarokról alkotott mongol kép: Hogyan látták és miként emlékeztek a mongolok az 1241. évi muhi csatára?

Nem ritka, hogy a híres 1241. évi muhi csatát totális mongol győzelemként ábrázolják, amelynek során Batu és Szübötej lovasai könnyedén szétverték IV. Béla király seregét. Ezek az ábrázolások a magyar sereget gyakran tehetetlennek állítják be a mongolok erejével szemben. Az előadásban azonban amellet érvelek, hogy ez a megjelenítés inkább a populáris kultúrához kapcsolódik, mintsem történelmi tényeken alapul. Ezzel szemben a csatáról szóló mongol birodalmi beszámolók (Szübötej életrajza a *Yuan Shi* című műből, Atā-Malik Juvainī *Tārīkh-i Jahan-Gusha* című műve, *A mongolok titkos története* és Rashīd al-Dīn Hamadānī *Jāmi' al-tāwarīkh* című műve, valamint olyan utazók beszámolója, mint Plano Carpini János ferences szerzetes, aki beszélt a mongolokkal) bizonyítják, hogy a mongolok a magyar lovasokat nagy becsben tartva távoztak az Árpádok királyságából, és veszélyes (de nem legyőzhetetlen) ellenfélként tekintettek rájuk, akiket komolyan kellett venni. Ez a magyar seregekről alkotott kép viszont befolyásolta a mongolok hajlandóságát arra, hogy visszatérjenek a Magyar Királyságba. Az előadás azt is megvizsgálja, hogy mi változtatott meg, ami a mongolokat arra készítette, hogy 1285-ben végül erővel térjenek vissza a Magyar Királyságba, és hogy ezek a vélekedések mennyiben különbözhettek attól, ahogyan a mongolok a lengyel hercegségeket látták.

Jack R. Wilson

PhD candidate, Central European University, Department of Medieval Studies,
Doctoral Program in Late Antique, Medieval and Early Modern Studies
Supervisors: Balázs Nagy, József Laszlovszky

Mongolian Receptions of the Hungarians: How the Mongols Perceived and Remembered the Battle of Muhi, 1241

It is not uncommon to portray the famous battle of Muhi in 1241 as a total Mongol victory, with the horsemen of Batu and Sübedei crushing the army of King Béla IV with ease. Often these portrayals make the Hungarian army helpless before the might of the Mongols. However, I argue that this portrayal belongs more to popular culture than historical fact. In contrast, the Mongolian imperial accounts of the battle (from the *Yüan Shi* biography of Sübedei, the *Tārīkh-i Jahan-Gusha* of Atā-Malik Juvainī, the *Secret History of the Mongols* and the *Jāmi' al-tāwarīkh* of Rashīd al-Dīn Hamadānī, as well as travellers like the Franciscan John de Plano Carpini who spoke with the Mongols) demonstrate that the Mongols left the Árpáadian Kingdom with a high-opinion of the Hungarian horsemen, and thought of them as dangerous foes (but not invincible) that had to be taken seriously. In turn, this view of the Hungarian armies affected the Mongols' willingness to return to Hungary. This paper will also explore what may have changed to lead the Mongols to finally return to Hungary in force in 1285, and how these views may have differed from how the Mongols saw the Polish Duchies.

Litkey Csongor

doktorandusz, Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Interdiszciplináris Doktori Iskola, Középkori és Kora Újkori Történelem Doktori Program

Témavezető: Font Márta

Pogányság és kereszténység viszonya P. mesternél, a *Gestában* megjelenő mondák tükrében

Az előadás illeszkedik PhD-dolgozatom témájába, amely nem más, mint a 14. századi krónikakompozíció megszerkesztéséig keletkezett történeti irodalom pogányságképének és a Szent István előtti gyökerekre visszamenő hagyományok Árpád- és kora Anjou-kori krónikások általi felhasználásának vizsgálata, az egyes alkotásokban előforduló, feltételezhetően pogány eredetű mondák tükrében. Jelen előadásban Anonymus mondahasználatát fogom elemezni, arra a kérdésre keresve a választ, hogy az egyes mondák esetében a pogány gyökerű történetet hogyan interpretálja és építi bele elbeszélésébe, illetve hogyan teszi egy keresztény értékrend alapján megírt *gesta* szempontjai szerint elfogadható históriává. P. mesternél olvasható a *turulmonda*, a vérszerződés története, a fehér ló mondájának egy erősen átdolgozott verziója, és több, egyáltalán nem mondai történet Lélről és Botondról. A Botondról szóló mondát pár sor erejéig említi, de csak mint hiteltelen, „parasztok hamis meséiből” hallott történetet, ami nem méltó arra, hogy beemelje *Gestájába*. Lél kürtjének történetét még csak nem is említi. Mindazonáltal foglalkozni fogok a róluk szóló történetekkel, mert nem kizárható, hogy Anonymus mondai ismertségük miatt említi őket. Elemzésemet történetészeti szempontok alapján fogom elkészíteni, Anonymus *gestájának* a mondai hagyomány felhasználása során alkalmazott módszereire, a szerző eljárásának jellegzetességeire koncentrálni. A téma folklorisztikai vonatkozásaival terjedelmi okokból PhD-dolgozatom sem fog foglalkozni az elengedhetetlenül szükséges mértéken túl, így az előadásban sem fognak ennél több helyet kapni.

Csongor Litkey

PhD student, University of Pécs, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Interdisciplinary Doctoral School, Medieval and Early Modern History Doctoral
Programme

Supervisor: Márta Font

The Relationship between Paganism and Christianity in the Work of Master P., in the Light of the Myths in the *Gesta Hungarorum*

This lecture is connected to the topic of my PhD-thesis. In the thesis I will examine the idea of Early Hungarian Paganism, in the chronicles of the Árpáadian and early Angevin age, and the methods used by chroniclers for interpreting the supposedly pagan traditions, and applying them in writing their histories. I will complete this task by using the examples of the supposedly pagan myths and sagas that were incorporated in the chronicles' text. In this lecture, I will examine that how The Anonym Notary of King Bela used the sagas, of supposedly pagan origin in his *Gesta*, how he interprets, and uses for constructing his *Gesta* each one of the supposedly pagan traditions he recorded, and how he transforms them to be acceptable in his *Gesta* of Christian View of History. From the sagas originated probably in the pagan age, he recorded the Myth of the Turul, the story of the Covenant of Blood, he wrote a story, based on the highly transformed version of the Saga of the White Horse, and he writes much about Lel and Botond, but in the style of contemporary history writing, using no mythic traditions. I will examine the problem from a historical view: folkloristic opinions will only be used when it will be needed, because of lack of time and space.

Bognár László

doktorjelölt, Szegedi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Történelemtudományi Doktori Iskola, Medievalisztika Doktori Program

Témavezető: Gálffy László

Tengeri lények az angol és a francia területeken keletkezett krónikákban

A középkori La Manche tágabb térségének krónikaírói már földrajzi helyzetükből kifolyólag is fogékonyabbak voltak arra, hogy a hajózáshoz és annak különböző veszélyeihez kapcsolódó gondolataikat kifejezésre juttassák elbeszéléseikben. Jelen előadásomban ennek egy szegmensét szeretném bemutatni, alapvetően azt, hogy milyen leírásokkal, képzetekkel találkozhatunk a tengeri élőlények kapcsán az angol és a francia területeken keletkezett krónikákban. Ezek az elbeszélések terjedelmükben és jellegükben eltérőek: a krónikások esetenként egészen tudományos megközelítésben próbálják bemutatni olvasóiknak (vagy sok esetben megbízójuknak) a tengeri világ egy-egy élőlényét, máskor viszont teret engednek a képzeletüknek és mindenféle természetfeletti képességeket vagy értelmezéseket társítanak hozzájuk. Prezentációmban ezeket a leírásokat igyekszem rendszerbe foglalni, és felmérni, hogy a korabeli krónikások mennyit tudhattak a tengerek élővilágáról, és tudásuk miként egészült ki a képzelet alkotta világgal. Megvizsgálandónak érzem továbbá azt is, hogy mely lényekről szóló elbeszélések esetében érzékelhető a krónikások félelme vagy éppen csodálata, illetve hol találkozhatunk olyan leírásokkal, amikor a történetíró egy állat gyakorlati felhasználását is előtérbe helyezi (ilyen vonatkozásban az óriáshalak, bálnák tetemének hasznosítása egy kifejezetten érdekes szempont).

László Bognár

PhD candidate, University of Szeged, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Doctoral School of History, Medieval Studies Doctoral Programme

Supervisor: Gálffy László

Maritime Creatures in the Chronicles Written in English and French Territories

The chroniclers of the medieval La Manche expressed their thoughts regarding shipping and its various dangers in their historical narratives. In my presentation, I would like to focus on a smaller segment of this topic: what kind of descriptions and images can be found concerning sea creatures in the chronicles written in the English and French territories? These narratives differ in extent and style: in some cases, the chroniclers try to present a living creature of the sea world from a completely scientific approach, but at other times they give room to their imagination and associate all kinds of supernatural abilities or interpretations with them. In my presentation, I try to systematize these descriptions and measure how much the medieval chroniclers knew about the maritime creatures and how their knowledge was complemented by imagination. I also feel that it is worth examining which creatures the chroniclers fear or even admire and in what context we can find descriptions where the historian emphasizes the practical use of an animal (in this regard, the utilization of the carcasses of giant fish and whales is a particularly interesting aspect).

Varga Virág

doktorandusz, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Történelemtudományi Doktori Iskola, Történelem Segédtudományai Doktori
Program

Témavezető: Körmendi Tamás

Az Osl nemzetség társadalmi helyzete az oligarchia időszakában

A 13. századi Magyar Királyság oligarchacsaládainak és a szerviensi réteg kialakulásának vizsgálatához képest eddig háttérbe szorult középkorkutatásunkban annak az előkelő rétegnek a tanulmányozása, amely az oligarchák és a szerviensek között helyezkedett el: a tartományuraságok időszakában országos vagy udvari méltóságviselőket, illetve megyésispánokat adó, de az oligarchák közé nem emelkedő főúri nemzetségeké. Az előadás egy tágabb kutatás részét képezi: ennek során a szóban forgó társadalmi réteghez tartozó, elsősorban a Nyugat-Dunántúlon birtokló főúri nemzetségekről készítek esettanulmányokat okleveles forrásbázis alapján. A nem oligarcha, de jelentős tisztség(ek)et betöltő főúri nemzetségekkel kapcsolatban számos kérdés felmerül: hogyan helyezkedtek a mindenkori uralkodó és a tartományurak küzdelmének idején? Betagozódtak-e valamely oligarchacsalád familiájába? Miért nem sikerült tartományuraságot kiépíteniük? Milyen volt társadalmi kapcsolatrendszerük? Birtokaik és tisztségeik révén mekkora mozgásterük volt a Magyar politikai életben? Az előadásban a főképp Sopron megyében birtokos Osl nemzetséggel kapcsolatban keresem a válaszokat a fenti kérdésekre. A nemzetség genealógiájának és birtoklástörténetének elemzése mellett végigkövetem a jelentősebb nemzetségtagok politikai szerepvállalását és társadalmi kapcsolatrendszerét a 13. század második felében és a 14. század elején, kiemelten vizsgálva az Ostfi- és a Csornai-ágakat.

Virág Varga

PhD student, Eötvös Loránd University, Faculty of Humanities, Doctoral School of History, Auxiliary Studies of History Doctoral Programme
Témavezető: Tamás Körmendi

The Social Status of the Osl Kindred in the Period of Oligarchy

Compared to the study of the oligarchs and the layer of royal servitors in the 13th century Kingdom of Hungary, the study of the noble layer between the oligarchs and the royal servitors has been marginalised in our research of Hungary's medieval period: the systematic study of the noble kindreds that gave major baronial offices in the period of the oligarchical provinces, but did not rise to the rank of oligarchs, is still missing. This presentation is part of a larger research project based on charters, in which I will present case studies of noble kindreds belonging to this social status, mainly in Western Transdanubia. A number of questions arise in relation to the non-oligarchic noble kindreds holding important offices. How were they positioned during the struggle between the king and the oligarchs? Were they part of a *familia* of an oligarch? Why did they fail to establish an oligarchical province? What were their social networks like? How much room for mobility did they have in Hungarian political life through their estates and offices? In this paper, I will explore the answers to the above questions in relation to the Osl kindred, which had estates mainly in Sopron County. In addition to analysing the genealogy and the estates of the kindred, I will examine the political role and social relations of the most important members of the kindred in the second half of the 13th century and in the early 14th century, with a special focus on the Ostfi and Csornai families of the kindred.

Kalász István

doktorandusz, Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Interdiszciplináris Doktori Iskola, Középkori és Kora Újkori Történelem Doktori Program

Témavezetők: Font Márta, Veszprémy László

A Kőszegiek tartományának alakulása a várak tükrében

A 13. század második felében a magyar királyság területén számos kisebb-nagyobb oligarcha emelkedett fel, köztük a Kőszegiek is. A Kőszegiek hatalmát (Nagy) Henrik alapozta meg. Gyermekei – Iván és az ifjabb Henrik – tartományaikat az 1270–1280-as években kezdték el kiépíteni, hatalmuk egészen 1317-ig stabilnak mondható. Ifjabb Henrik, valamint leszármazottjai Szlavónia, Baranya, Tolna, Bodrog és Somogy vármegyék területén rendelkeztek jelentős birtokokkal. Testvére, Iván és utódai Vas, Győr, Zala, Moson és Sopron vármegye területein rendezkedtek be. A többi oligarchához hasonlóan a Kőszegiek hatalma is a váraikon nyugodott. Az erődítmények a birtok védelme és igazgatása mellett számos funkcióval rendelkeztek. Jelen előadásomban a Kőszegi család birtokában lévő várakról kívánok egy átfogó képet nyújtani, részletesebben kitérve néhány erősségre. Kutatásom az okleveles anyag mellett a régészeti leletek vizsgálatára is kiterjed, hiszen a korszak sajátos forrásadottságának következtében több erősségről nem rendelkezünk írásos forrással. Az oklevelekből kinyerhető adatokat a régészeti anyaggal kiegészítve pontosabb képet kaphatunk a Kőszegi-tartomány(ok) alakulásának folyamatáról.

István Kalász

PhD student, University of Pécs, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Interdisciplinary Doctoral Programme, Medieval and Early Modern History
Doctoral Programme

Supervisors: Márta Font, László Veszprémy

The Formation of the Kőszegi Family's Territory in the Mirror of the Fortresses

In the second half of the 13th century, a number of oligarchs of various sizes rose to power in the Hungarian Kingdom, including the Kőszeg family. The power of the Kőszeg family was established by Henry the Great. His children, Ivan and Henrik the Younger, began to build up their provinces in the 1270s and 1280s, and their power remained stable until 1317. Henrik the Younger and his descendants held significant estates in Slavonia, and in the counties of Baranya, Tolna, Bodrog and Somogy. His brother Ivan and his descendants settled in the counties of Vas, Győr, Zala, Moson and Sopron. Like the other oligarchs, the power of the Kőszegis rested on their castles. The fortifications had a number of functions in addition to protecting and administering the estate. In this lecture I will give an overview of the fortresses owned by the Kőszegi family, with a focus on a few of them. In addition to the documentary material, my research will also include the examination of archaeological finds, since due to the specific source-determination of the period, we do not have written sources for several fortresses. By supplementing the data from the charters with the archaeological material, we can get a more accurate picture of the formation of the Kőszegis' province(s).

Tuček Viktor

doktorandusz, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Történelemtudományi Doktori Iskola, Középkori Magyar Történelem Doktori
Program

Témavezetők: Dreska Gábor, Bagi Dániel

Kapitány vagy udvari szolgáló? Adalékok a Jagelló-kori udvarmesteri tisztség jellemzőihez

Az udvari méltóságviselőket a történelemtudomány általánosságban igyekszik egyfajta minta szerint rendszerezni. Ennek eredményeként szokás a nyugat-európai minták alapján azonosítani a magyar bárói méltóságok szerepkörét is. Ez azonban korántsem ennyire egyértelműen meghatározható munkakör. Ezek közül az udvarmester alapvetően az udvar mindennapos működésért felel, azonban a gyakorlat azt bizonyítja, hogy ez a szerepkör időről időre változik. Még inkább összetette teszi a kérdést, amikor ezt a tisztséget egyszerre többen töltik be. Előadásom során Trepka András, Korlátkövi Péter és Münszterbergi Károly hivatali, valamint gyakorlati feladatvállalását igyekszem bemutatni, ami segít megérteni a tisztség gyakorlati szerepkörét. A szakirodalomban ugyanis gyakran felmerült, hogy az első kettő udvarmester nem volt egyenértékű, illetve Münszterbergi Károlyt a magyar szakirodalom végképp nem vizsgálja. Az okleveles forrásaink arról tanúskodnak, hogy Trepka, Korlátköviellentétben, nem viselte az ajtónállómesteri címet, amely kettő jellemzően együtt járt. Ellenben Trepka feladatai időnként fontosabbnak tűnnek: ilyen például a király külföldi képviselője, amely számos esetben előfordul. Továbbá Münszterbergi működése is nagyon hasonló, csak Csehországban. Mindamelletta hazai, valamint a nemzetközi források alapján szintén nem egyértelmű, hogy a három tisztségviselő mennyire lehetett egyenértékű. Másik kérdés, hogy a szimbolikus tisztségviselésen felül mekkora valós politikai befolyással bírhattak. Gyakorlati szempontból a három udvarmester ismeretségi és befolyási mértékét összehasonlítva próbálom választ adni a felmerülő kérdésekre.

Viktor Tuček

PhD student, Eötvös Loránd University, Faculty of Humanities, Doctoral School of History, Medieval Hungarian History Doctoral Programme

Supervisors: Gábor Dreska, Dániel Bagi

Court Captain or a Servant? Aggregates to the Dignitary of ‘*Magister Curiae Regiae*’ in the Jagiellonian Period

The court dignitaries are generally classified according to a certain pattern by historiography. As a result, it is customary to identify the role of Hungarian baronial dignitaries based on Western European models. However, these positions are far from being clearly defined. Among these, the court master (*magister curiae regiae*) is primarily responsible for the everyday functioning of the court, but the practice shows that this role changes from time to time. The question becomes even more complex when this position is filled by multiple individuals simultaneously. In my presentation, I aim to present the official and practical tasks undertaken by András Trepka, Péter Korlátkövi, Charles I, Duke of Münsterberg-Oels which helps to understand the practical role of the position. In the literature, it has often been suggested that the three court masters were not equivalent. Sources from charters indicate that unlike Korlátkövi, Trepka did not hold the title of doorkeeper (*ianitorum regalium magister*), which typically accompanied the former. Moreover, Charles had similar tasks but in a different Czech ambience. However, Trepka's duties sometimes seem more important, such as the king's foreign representation in various cases. Nevertheless, based on domestic and international sources, it is also not clear how equivalent the two officials could have been. Another question is how much real political influence they could have wielded beyond symbolic office. From a practical standpoint, I try to answer the emerging questions by comparing the acquaintanceship and influence levels of the mentioned three court masters.

Majláthné Sipos Csilla

doktorandusz, Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Történelmi és
Néprajzi Doktori Iskola, Történelem Doktori Program

Témavezetők: F. Romhányi Beatrix, Gulyás László Szabolcs

Birtoklás és (víz)gazdálkodás a középkori Alpár és Tápé közötti régióban

Az Alpár és Tápé közti sáv a Tisza középső és alsó szakaszának határán, nagyrészt a dél-alföldi régióban helyezkedik el, de birtoktörténeti és gazdasági szempontból ide tartozik a bal parti Szentés és Vásárhely térsége is. (Szegednek és környékének gazdasági kérdései nem képezik az előadás részét, a téma összetettsége ugyanis szétfeszítené jelen elemzés kereteit.) Bizonyosra vehető, hogy a Tisza menti területek már a 11–12. századtól nagy gazdasági szereppel bírtak, ugyanis számos település – köztük Alpár és vidéke – ettől az időszaktól kezdve jelentős egyházi intézmények kezében volt. A terület egészét az egyházi, világi és királyi kézben lévő földek szórta elhelyezkedése jellemezte, de a források szerint a területhasználati formák is nagy változatosságot mutattak. Ezek közül a földművelésen és állattartáson kívül a halászat különböző formái (fokok, halastavak, rekesztékek) és az ártéri szőlőkultúra látszik a legjelentősebbnek. Előadásom során a rendelkezésre álló középkori oklevelek, a kapcsolódó 16. századi gazdasági adatok (török defterek, vámnaplók és hídvámjegyzékek), továbbá a fennmaradt helynévi anyag segítségével kísérlem meg bemutatni az egyes gazdálkodási ágak regionális jelentőségét, és – ahol lehetséges – a településfejlődésben betöltött szerepét is. Az eredmények alapján megfogalmazhatók az eddig vizsgált Felső-, Közép- és Alsó-Tisza szakasz közötti legfontosabb hasonlóságok és eltérések is.

Csilla Majláthné Sipos

PhD student, University of Debrecen, Faculty of Humanities, Doctoral School of History and Ethnology, History Doctoral Programme

Supervisors: Beatrix F. Romhányi, László Szabolcs Gulyás

Land Possession and (Water)Management between the Medieval Alpár and Tápé

The area between Alpár and Tápé is located on the border of the middle and lower sections of the River Tisza, mostly in the South Great Plain region, but from an estate history and economic point of view, it also includes the area of Szentes and Vásárhely on the left bank. (The economic issues of Szeged and its surroundings are not part of the presentation, as the complexity of the topic would stretch the framework of the present analysis.) It can be taken for certain that estates along the Tisza played a major economic role already from the 11th and 12th centuries, as many settlements, including Alpár and its region, were in the hands of important ecclesiastical institutions from this period. The area as a whole was characterised by a scattered location of ecclesiastical, secular and royal estates, but according to sources, land use forms also varied greatly. Of these, apart from agriculture and animal husbandry, various forms of fishing (*foks*, fishponds, fishtraps) and floodplain viticulture seem to be the most significant. In my paper, I will attempt to present the regional significance of farming types and, where possible, their role in settlement development with the help of the available medieval charters, the related economic data from the 16th century (Turkish defters, customs logs and bridge customs lists), as well as the surviving toponymic sources. Based on the results, the most important similarities and differences between the Upper, Middle and Lower Tisza sections studied so far can also be examined.

Kernács Rebeka

doktorandusz, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Filozófiatudományi Doktori Iskola, Művészettörténet Doktori Program
Témavezető: Takács Imre

Technikai adatok a Gizella-kereszt eredetének feltárásához

Az Ottó-kori ötvösség egyik legkiemelkedőbb remeke a müncheni Schatzkammer des Rezidenzben őrzött ún. Gizella-kereszt. A műtárgy az államalapítás kori Magyarországhoz az adományozó személyén keresztül kapcsolódik: Szent István feleségét, a bajor származású Gizellát, II. Henrik német-római császár testvérét a feliratok kétszer is a kereszt adományozójaként említik. Annak ellenére, hogy a tárgyon a korszakhoz képest kiemelkedően sok szöveg értesíti a szemlélőt a keletkezés okáról, ezek több kérdést vetnek fel, mint amennyit megválaszolnak. A mai napig vitatott például a kereszt készítésének a helye: a német kutatás egyöntetűen regensburgi műhelyből származtatja, felvetődött azonban a magyarországi készítés – forrásokkal nem bizonyítható – kérdése is. Az ikonográfiai elemzés feltárja a megrendelő, illetve a tervező szellemi környezetét és vizuális forrásait, a tárgy ötvöstechnikai vizsgálata, különös tekintettel a szembetűnő, mégis a kutatás perifériáján álló anomáliákra, az ötvösműhelyben dolgozó mesterek tanultságára és ezen keresztül a tárgy elkészülésének olyan aspektusaira világítanak rá, amik nemcsak közelebb vihetnek a proveniencia pontosabb meghatározásához, de képet adhatnak az Árpád-kori ötvösség forrásairól és kialakuló hagyományairól az ezredforduló politikailag és művészileg is rendkívül turbulens korszakában.

Rebeka Kernács

PhD student, Eötvös Loránd University, Faculty of Humanities, Doctoral School of Philosophy, Art History Doctoral Programme

Supervisor: Imre Takács

Some Observations to Expand on the Possible Origins of the Gisela-cross

The so-called Gisela-cross, located in the princely Schatzkammer in Munich, is one of the most significant pieces of art linked to the era of Saint Stephen and the age of the Hungarian state-foundation. The Bavarian wife of Stephen I, the sister of Emperor Henry II is the *donatrix* of the cross as stated two times, on both sides of the artefact. Yet, despite the outstanding amount of writings on the cross, most questions regarding its origins remain open: there's still no stable evidence that it was in fact made in Regensburg as it is currently theorised (particularly by German researchers), but a Hungarian origin cannot be clearly proven either. A further look into the geographical origins of the visuals as technicalities as well as the entire iconographic system may shed light to the sources of knowledge a high-ranking churchman commissioned with such an important design may have possessed; and comparatively, a technical analysis – including a significant anomaly that have been on the periphery of research until now – may show where the craftsmen were from. Ultimately, the question is whether or not either Hungary or Regensburg could stand in the intersection of these areas, as well as adding a piece to the reconstruction of Hungarian art in a both politically and artistically turbulent era.

Horváth Domonkos

doktorandusz, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Filozófiatudományi Doktori Iskola, Művészettörténeti Doktori Program

Témavezető: Takács Imre

Hatás és jelentés. A gyulafehérvári Szent Mihály-székesegyház figurális frízének értelmezési kísérlete

A középkori Magyar Királyság román kori művészetének kiemelkedő épülete a gyulafehérvári Szent Mihály-székesegyház. A középkori épület számtalan *in situ* és másodlagosan felhasznált figurális faragványt őriz. Ezek közül is kiemelkedik a székesegyház második épületének első szentélyéhez tartozó változatos fríz. Az épen megmaradt, sárkányokat, majmokat, démonokat, oroszlánokat, kentaurokat stb. ábrázoló domborművek jelenleg a tatárjáráskor lerombolt, majd gótikusan újjáépült szentélyen találhatóak meg. Az áthelyezés során a faragványok eredeti sorrendje megváltozhatott, ezáltal az amúgy is kérdéses jelentése még jobban elhomályosodott. További nehézség, hogy a fríz nehezen látható magasságban helyezkedik el, ami felveti a kérdést: a középkori befogadó az első szentélyen vagy az újabb gótikus szentélyen miképp láthatta a domborműveket, és hogyan hatottak rájuk? A domborművek vizsgálatával és az ábrázolások ikonográfiai, ikonológiai elemzésével új sorrend állítható fel, amely segítséget nyújt a faragványok értelmezése során. A töredékek ívének nagyságából és a szentély szerkezetének elemzéséből pedig helyreállítható az első szentély frízének magassága, amely lehetőséget ad a korabeli befogadó és a domborművek viszonyának elemzésére. Az előadásom során bemutatom a felmérések eredményét és az említett módszerekkel kísérletet teszek a fríz ábrázolásainak elemzésére.

Domonkos Horváth

PhD student, Eötvös Loránd University, Faculty of Humanities, Doctoral School of Philosophy, Art History Doctoral Programme

Supervisor: Imre Takács

Affect and Meaning. An Attempt to Interpret the Figural Frieze of St. Michael's Cathedral in Gyulafehérvár

St. Michael's Cathedral in Gyulafehérvár is an outstanding Romanesque building of the medieval Kingdom of Hungary. The medieval building preserves numerous *in situ* and secondarily used figural carvings. Among these, the varied frieze of the first sanctuary of the second building stands out. The surviving reliefs, depicting dragons, monkeys, demons, lions, centaurs etc., are currently located on the outside of the Gothic sanctuary, which was built on the site of the old sanctuary after the Tatar invasion. Due to the rebuilding, the original order of the carvings may have changed, so its already questionable meaning became even more obscured. On the other hand the frieze is located at a height compromising visibility, which raises the question: How could the medieval Spectator notice the reliefs on the first sanctuary or on the newer Gothic sanctuary and how did these affect them? By examining the carvings and the iconographic and iconological analysis of the figures, a new order can be established, which provides assistance in the interpretation of the carvings. From the arc size of the reliefs and the analysis of the structure of the sanctuary, the height of the frieze of the first sanctuary can be restored, which provides an opportunity to understand the relationship between the medieval Spectator and the reliefs. During my presentation, I will present the results of the examination of the carvings and use the mentioned methods to make an attempt to interpret the depictions of the frieze.

Nagy László

doktorandusz, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Történelemtudományi Doktori Iskola, Régészet Doktori Program
Témavezető: Mészáros Orsolya

Új módszerek és eredmények Heves megye elpusztult középkori templomainak kutatásában

Heves megye elpusztult középkori templomainak modern értelemben vett régészeti kutatása a 20. század második felében kezdődött. Az azóta eltelt bő fél évszázadban több jelentős eredmény is született e témában, de ezek a legtöbb esetben csak a szűken vett épület, illetve a hozzájuk tartozó temető területére korlátozódó feltárásokat jelentették. Napjainkra azonban a feltárások mellett egyre növekvő szerepet vívtak ki maguknak a roncsolásmentes lelőhelyfelderítési módszerek. Ezek komplex alkalmazásával a korábbiaknál nagyságrendekkel gyorsabb és költséghatékonyabb elemzések végezhetők – például a középkori templomok és a hozzájuk tartozó települések kutatása során is. Egy ilyen elpusztult templomos hely a mai Nagyfüged déli határában fekvő Tarcsa falu is. Az Árpád-kori eredetű település a 16. században, a török dúlás során pusztult el, de mint helynév, Nagyfüged és Zaránk között, Nagyfüged déli határában ma is megtalálható („Tarcsapuszta”), egyházáról írott forrásokkal is rendelkezünk. A doktori disszertáció adatgyűjtése során e lelőhelyt is vizsgáltam, aminek eredményeként sikerült lokalizálni a középkori faluhelyet és annak templomát. Előadásomban e mintaterület példáján keresztül igyekszem szemléltetni azt az integrált roncsolásmentes módszertant, melynek segítségével a korábbiaknál nagyságrendekkel gyorsabban és hatékonyabban vizsgálhatók középkori templomos helyeink.

László Nagy

PhD student, Eötvös Loránd University, Faculty of Humanities, Doctoral School of History, Archeology Doctoral Programme

Supervisor: Orsolya Mészáros

New Methods and Results in the Research of Destroyed Medieval Churches of Heves County

The archaeological research of destroyed medieval churches of Heves county – in the modern sense – began in the second half of the 20th century. In the past half-century, several significant results have been achieved in this topic, but in most cases these meant only excavations limited to the building and/or to the associated cemetery. However, alongside the so-called „traditional” archaeological practices, non-destructive site survey methods became more and more significant nowadays. Their integrated application represents a cost- and time effective way in the research of destroyed medieval churches and settlements we have not seen before. During the data collection for my doctoral dissertation, I investigated a medieval village and its church located in the southern outskirts of Nagyfüged by using these integrated methods. The settlement, once known as Tarcsa, can be originated from the Árpáadian era, but it was demolished in the 16th century during the Turkish invasion. However, the name of the village still persists as a place name and can be found between the modern settlements of Nagyfüged and Zaránk (as "Tarcapuszta"). In my presentation, through the example of Tarcsa, I will try to demonstrate the effectiveness of integrated non-destructive site survey methods mentioned above.

Nike Duh

doktorjelölt, Maribori Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Művészettörténet
Doktori Program

Témavezetők: Mija Oter Gorenčič, Igor Sapač

Új eredmények a középkori szlovéniai falfestményekről: az 1850 és 1914 közötti dokumentumanyag kutatása

A 19. század második felében a mai Szlovénia területén újból megnőtt az érdeklődés a középkori művészet és ebből kifolyólag a középkori falfestmények iránt is. Ebben az időszakban számos középkori falfestményt fedeztek fel újra: ez különböző dokumentációk, például vázlatok, fényképek és feljegyzések készítéséhez vezetett, amelyek a falfestmények létezését bizonyítják. Ebből a szempontból fontos szerepet játszottak az úgynevezett “korai műemlék-topográfusok”. Számos korszak különféle műemlékeit dokumentálták, személyes érdeklődésből vagy olyan társaságok és intézmények tagjaként, mint például a Császári-Királyi Központi Bizottság a Művészeti és Történelmi Emlékek Kutatásáért és Megőrzésért (németül: K. K. Central-Commission für Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale). Így a korai műemlék-topográfusok hozzájárultak a középkori műemlékek jobb megértéséhez a világháborúk előtt, amikor is sok műemlék elpusztult. Az ilyen levéltári anyagoknak köszönhetően értékes információk maradtak fenn, amelyek lehetővé teszik, hogy napjainkban már nem létező műemlékeket kutassunk. Jelen előadás a korai műemlék-topográfusok által hátrahagyott levéltári anyag jelentőségére kíván rávilágítani, amely révén új ismeretekre tehetünk szert a középkori falfestményekről.

Nike Duh

PhD candidate, University of Maribor, Faculty of Arts, Art History Doctoral Programme

Supervisors: Mija Oter Gorenčič, Igor Sapač

New Findings about Medieval Wall Paintings in Slovenia: Research of Documentary Material from 1850 to 1914

In the second half of the 19th century, a renewed interest in medieval art and, consequently, in medieval wall paintings emerged in present-day Slovenia. Many medieval wall paintings were rediscovered during this period, which led to the creation of different documentation, such as sketches, photographs and notes, which prove their existence. In this context, the so-called “early art topographers” played an important role. They documented different art monuments from many periods, out of personal interest or as part of societies and institutions, such as the Imperial Royal Central Commission for the Research and Preservation of Art and Historical Monuments (germ. K.K. Central-Commission für Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale). Thus, the early art topographers contributed to a better understanding of the state of medieval art monuments before the World Wars, i. e. before many of the monuments were destroyed. Because of such archival materials, valuable information was preserved, which allows us to research no longer existing art monuments in the present time. This paper aims to highlight the significance of the archival material left behind by the early art topographers, through which new findings about medieval wall paintings can be gained.

Ónadi Sándor

doktorandusz, Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola, Történelem Doktori Program

Témavezető: Bárány Attila

A prédikációk és a morál kapcsolata az első keresztes hadjáratban (1095–1099)

Kutatásom középpontjában az első keresztes hadjáratban részt vevő klerikusok állnak, különös tekintettel a sereg moráljára gyakorolt hatásukra. A hadjárat során a papság túllépett a hagyományos feladatkörén, és a vállalkozás közvetett, esetenként közvetlen vezetőjévé vált. Bizonyos gyakorlatokkal, nevezetesen bűnbánati rituálékkal, alamiznaosztással és beszédek tartásával befolyásolhatták a hadsereg lelkesedését. A hadjáratra való felhívás maga is egy prédikáció volt. Bár II. Orbán pápa 1095. november 27-én, a clermont-i zsinaton elmondott beszéde öt különböző forrásban maradt fenn, a tartalmi elemek eltérőek. Ahogy a zsinatnál, úgy a hadjárat során elhangzott prédikációkról, beszédekről sem rendelkezünk pontos feljegyzésekkel. Éppen az teszi érdekessé a kutatást, hogy sokszor csak indirekt módon, azok hatásából tudunk visszakövetkeztetni az eredeti témára. Bár számos alacsonyabb és magasabb rangú egyházi személy vett részt, közülük csak keveset tudunk beszédekkel kapcsolatba hozni. A hadjárat sajátossága a nem harcolók nagyarányú jelenléte. Ezek a csoportok hajlamosak voltak önjelölt, nagy szónoki tehetségű, karizmatikus vezetőket követni, mint például a provençe-i Péter Bertalant vagy Amiens-i Remete Pétert. Előadásomban a prédikációk hatását, a prédikátor szerepét, valamint a hadjárat morális állapotával való kapcsolatukat vizsgálom. Ezekhez főként elbeszélő forrásokat – a *Gesta Francorumot*, Aguilers-i Rajmund, Chartres-i Fulcher, Aachen Albert, Caeni Rudolf és Robertus Monachus krónikáját – és a résztvevők leveleit tudtam felhasználni.

Sándor Ónadi

PhD student, University of Debrecen, Faculty of Humanities, Doctoral School of History and Ethnology, History Doctoral Programme

Supervisor: Attila Bárány

The Relationship between Preaching and the Moral State in the First Crusade (1095–1099)

My research has centred on the role of clergy in the First Crusade, particularly their impact on the army's morale. During the expedition, the clergy transcended their typical duties and became indirect, and occasionally direct, leaders of the expedition. Certain practices, namely penitential rituals, giving alms, and giving sermons, may have affected the army's level of enthusiasm. The call to march was itself a sermon. Although Pope Urban II's speech at the Council of Clermont on 27 November 1095 has survived in five different sources, the content varies. As with the Council, we do not have precise records of the sermons delivered during the campaign. This is what makes research so interesting. Often, we can only trace back to the original subject indirectly through its effects. Although there were many members of the church present, few of them can be associated with sermons and speeches. A peculiarity of the campaign was the presence of a substantial proportion of non-combatants. These paupers tended to follow self-appointed charismatic leaders with great oratorical talent, such as Peter Bartholomew of Provence or Peter the Hermit. My paper will give an outline of the power of preaching and the role of the preacher, as well as its relation to conditions of morale, mostly based mainly on narrative sources – the *Gesta Francorum*, the chronicles of Raymond of Aguilers, Fulcher of Chartres, Albert of Aachen, Ralph of Caen and Robert the Monk – and letters of the participants.

Porkoláb Anna Sára

doktorandusz, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Történelemtudományi Doktori Iskola, Középkori és Kora Újkori Egyetemes
Történelem Doktori Program

Témavezető: Novák Veronika

A *silentium* gyakorlatának útjai a karthauzi és domonkos lelkiségben

A kora középkori egyházatyák írásaiban közhelyként visszatérő passzus, hogy a keresztény hívőnek, kiváltképp, ha szerzetes, szeretnie kell a csendet. A csend jelentősége egy szerzetesi környezetben megkérdőjelezhetetlen, ugyanakkor a békés elvonultság biztosítása és a külvilág zajainak teljes kizárása, illetve a szerzetesi fegyelem helyreállítása időről időre akadályok elé állították a közösségeket. Az evangéliumi állapotokhoz való radikális visszatérést szorgalmazó Kölni Szent Brúnó vezette kis csoport a remeteség hagyományát kívánta feleleveníteni, 1084-re így alakult ki a karthauzi rend. A rend a későbbi századok változásai ellenére is tartotta magát szigorú hitvallásához és szokásaihoz. A csend eszményéről a karthauziakétól látszólag teljesen különböző nézetet vallott a Szent Domonkos obszerváns mozgalmából 1216-re létrejött Prédikátor Testvérek Rendje. A domonkosok a megváltozott korabeli társadalmi viszonyokra is reflektálva jelöltek ki új irányt mind a szerzetesi, mind a laikus lelkiségben. A vizsgálat középpontjában álló szerzetesi csend kapcsán mindkét rend esetében kézenfekvő a kérdés, hogy hogyan viszonyultak a *silentium* gyakorlatához: milyen tartalmakkal töltötték fel vagy ruházták fel újra a csend eszményét, illetve ehhez milyen szerzőkhöz, gondolkodókhoz nyúltak vissza, hogy újraértelmezzék szövegeiket. Előadásomban a karthauzi rend legfontosabb alakjai, I. Guigó és II. Guigó perjelek, valamint Karthauzi Szent Dénes munkáiban, illetve a 12–13. század legelterjedtebb domonkos szerzői által kompilált prédikációs segédkönyveiben és exemplumgyűjteményeiben elemzem a csendre, hallgatásra vonatkozó passzusokat, azzal a céllal, hogy bemutassam, a homogénnek tűnő szerzetesi csend közhelye mögött valójában a vallásos tapasztalat sokszínű megélése és lehetősége áll.

Anna Sára Porkoláb

PhD student, Eötvös Loránd University, Faculty of Humanities, Doctoral School of History, Medieval and Early Modern European History Doctoral Programme
Supervisor: Veronika Novák

The Ways of Practicing *Silentium* in the Carthusian and Dominican Piety

It is a recurring passage in the writings of the early medieval church fathers that Christians, especially monks and nuns, must love silence. While the importance of *silentium* in a monastic environment is unquestionable, communities had to face many obstacles to ensure seclusion and to exclude the noises of the outside world completely, and to restore monastic discipline. A small group led by St Bruno of Cologne, who called for a radical return to evangelical conditions, sought to revive the tradition of hermitage, hence the Carthusian order was formed by 1084. Despite changes in later centuries, the order held fast to its strict customs. In sharp contrast to the Carthusian silence was the Order of the Preacher Brothers, which had emerged from the observant movement of St Dominic by 1216. Reflecting the changing social conditions of the time, the Dominicans charted a new direction in both monastic and lay spirituality. In the context of the monastic silence that is the focus of this study, the question of how both orders related to the practice of silence is plausible: what content they filled or re-endowed the ideal of silence, and what authors and thinkers they reinterpreted. My presentation will focus on the works of the most important figures of the Carthusian order, the Priors Guigo I and Guigo II, and Denis the Carthusian. I will also analyse the passages on silence and taciturnity in the sermon handbooks and exemplum collections compiled by the most popular Dominican authors of the 12–13th centuries, with the aim of showing that behind the commonplace of monastic silence, which seems homogeneous, there is in fact a diversity of ways of living and experiencing religious experience.

Kovács Annamária

doktorandusz, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Irodalomtudományi Doktori Iskola, A magyar és európai reneszánsz doktori
program

Témavezetők: Kiss Farkas Gábor, Lovas Borbála

Bocskor és prédikáció. Az Ausztriában őrzött magyarországi prédikációgyűjtemények (1200–1400)

A prédikáció a középkori társadalomban központi szerepet töltött be, és a társadalom minden rétegét érintette, így indokolt, hogy a középkorkutatás is ennek a központi szerepnek megfelelően kezelje a prédikációirodalmat. Ennek ellenére a középkori Magyarország latin nyelvű prédikációirodalma meglehetősen keveset kutatott. Az 1400 előtt használt prédikációgyűjtemények feltárásának kevés figyelmet szentelt az eddigi szakirodalom. Összesen 36 olyan kódexről tudunk, amely prédikációkat tartalmaz, és feltehetően használták Magyarországon 1200 és 1400 között; ezek közül a legtöbb nem képezte részletes kutatás részét. Doktori disszertációm részét képezi ezen kódexek vizsgálata. A 2023/24-es tanév során lehetőségem volt megvizsgálni azt a 12-t, amelyeket osztrák könyvtárakban őriznek. A kutatás során megvizsgáltam a kéziratokat, igyekeztem a kódexek provenienciáját megállapítani, és azonosítani a bennük található prédikációkat. A kutatás eredményeként közelebb került a kérdés megválaszolása, hogy mely prédikációk voltak ismertek a középkori Magyarországon. Előadásom során a kutatás tanulságait foglalom össze, miközben a legérdekesebb kódexek leírására részletesebben kitérek.

Annamária Kovács

PhD student, Eötvös Loránd University, Faculty of Humanities, Doctoral School of Literary Studies, Doctoral Programme of the Hungarian and European Renaissance

Supervisors: Farkas Gábor Kiss, Borbála Lovas

Shoes and Preaching. Hungarian Sermon Collections Preserved in Austria (1200–1400)

The sermon played a central role in the Middle Ages by affecting all strata of society, so it is reasonable that medieval research should treat sermon literature by its central role. Despite this, the Latin-language sermon literature of medieval Hungary has been relatively little researched. Little attention has been paid to the investigation of sermon collections used before 1400. A total of 36 codices containing sermons presumably in use in Hungary between 1200 and 1400 are known; most of these have not been the subject of detailed research. In my doctoral dissertation, I will examine these codices. During the academic year 2023/24, I had the opportunity to examine 12 of them, which are preserved in Austrian libraries. I have examined the manuscripts, tried to establish the provenance of the codices and identify the sermons they contain. As a result of this research, I came closer to answering the question of which sermons were known in medieval Hungary. In my presentation I will summarise the lessons of the research, while describing the most interesting codices in more detail.

